ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΜΙΧ. Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ – ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 2ος

Το βιβλίο αυτό είναι συνοψισμένη μορφή του έργου «Γραμματική της αρχαίας ελληνικής» του Μιχ. Χ. Οικονόμου, έκδοσης 1971 του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Η συνόψιση του βιβλίου έγινε με ευθύνη του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως (ΚΕΜΕ).

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα εργασίας για το Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προσαρμογή: Παππά Αλεξάνδρα, Εκπαιδευτικός

Επιμέλεια: Παπαζαφείρη Αικατερίνη, Εκπαιδευτικός

Επιστημονικός υπεύθυνος: Βασίλης Κουρμπέτης, Σύμβουλος Α΄ του ΥΠ.Π.Ε.Θ

Υπεύθυνη του έργου: Μαρία Γελαστοπούλου, M.Ed. Ειδικής Αγωγής

Τεχνική υποστήριξη:Κωνσταντίνος Γκυρτής, Δρ. Πληροφορικής

Συγγραφείς Προδιαγραφών προσαρμογής των βιβλίων για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής:
Γιώργος Βουγιουκλίδης, Δάσκαλος Ειδικής Αγωγής
Γελαστοπούλου Μαρία, Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής
Γκυρτής Κωνσταντίνος, Καθηγητής Πληροφορικής

Αξιολόγηση και τελικός έλεγχος των προσαρμογών:
Γελαστοπούλου Μαρία, Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής
Γκυρτής Κωνσταντίνος, Καθηγητής Πληροφορικής

2. Ημιφωνόληκτα

125. Τα ημιφωνόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά κατά το χαρακτήρα είναι:

α) ενρινόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα ν)[1]

β) υγρόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα λ, ρ)

γ) σιγμόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα σ).

---

1. Τριτόκλιτα με χαρακτήρα μ δεν υπάρχουν.

α) Μονόθεμα: καταληκτικά σε -ις (γεν. -ῖνος) και ακατάληκτα σε -αν (γεν. -ᾶνος), -ην (γεν. -ηνος) και -ων (γεν. -ωνος)

	(θ. ἀκτιν-)	(θ.Τιταν-)
Ενικός Αριθμός		
ονομ.	ἡ ἀκτὶς	ὁ Τιτάν
γεν.	τῆς ἀκτῖν-**ος**	τοῦ Τιτᾶν-ος
δοτ.	τῇ ἀκτῖν-**ι**	τῷ Τιτᾶν-ι
αιτ.	τὴν ἀκτῖν-**α**	τὸν Τιτᾶν-α
κλ.	(ὦ) ἀκτὶς	(ὦ) Τιτὰν
Πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	αἱ ἀκτῖν-**ες**	οἱ Τιτᾶν-ες
γεν.	τῶν ἀκτίν-**ων**	τῶν Τιτάν-ων
δοτ.	ταῖς ἀκτῖ-**σι(ν)**	τοῖς Τιτᾶ-σι(ν)
αιτ.	τὰς ἀκτῖν-**ας**	τοὺς Τιτᾶν-ας
κλ.	(ὦ) ἀκτῖν-**ες**	(ὦ) Τιτᾶν-ες

(θ. Ἑλλην-) (θ. χειμων-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	Ἕλλην	χειμὼν
γεν.	τοῦ	Ἕλλην-ος	χειμῶν-ος
δοτ.	τῷ	Ἕλλην-ι	χειμῶν-ι
αιτ.	τὸν	Ἕλλην-α	χειμῶν-α
κλ.	(ὦ)	Ἕλλην	χειμὼν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	Ἕλλην-ες	χειμῶν-ες
γεν.	τῶν	Ἑλλήν-ων	χειμών-ων
δοτ.	τοῖς	Ἕλλη-σι(ν)	χειμῶ-σι(ν)
αιτ.	τοὺς	Ἕλληνας	χειμῶν-ας
κλ.	(ὦ)	Ἕλλην-ες	χειμῶν-ες
Δυϊκός αριθμός			

ον., αιτ. τώ, κλ.	γεν., δοτ.
(ᾦ) ἀκτῖν-ε	τοῖν ἀκτίν-οιν
(ᾦ) Τιτᾶν-ε	τοῖν Τιτάν-οιν
(ᾦ) Ἕλλην-ε	τοῖν Ἑλλήν-οιν
(ᾦ) χειμῶν-ε	τοῖν χειμών-οιν

(βλ. πιν. §132)

β) Διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ην (γεν. -ενος) και -ων (γεν. -ονος)

(θ. ποιμην-, ποιμεν-)

Ενικός αριθμός	
ον.	ὁ ποιμὴν
γεν.	τοῦ ποιμέν-ος
δοτ.	τῷ ποιμέν-ι
αιτ.	τὸν ποιμέν-α
κλ.	(ὦ) ποιμὴ ν
Πληθυντικός αριθμός	
ον.	οἱ ποιμέν-ες
γεν.	τῶν ποιμέν-ων
δοτ.	τοῖς ποιμέ-σι(ν)
αιτ.	τοὺς ποιμέν-ας
κλ.	(ὦ) ποιμέν-ες

(θ. ἡγεμων-, ἡγεμον-)
(θ.γειτων-, γειτον-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	ἡγεμὼν	γείτων
γεν.	τοῦ	ἡγεμόν-ος	γείτον-ος
δοτ.	τῷ	ἡγεμόν-ι	γείτον-ι
αιτ.	τὸν	ἡγεμόν-α	γείτον-α
κλ.	(ὦ)	ἡγεμὼν	γεῖτον
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	ἡγεμόν-ες	γείτον-ες
γεν.	τῶν	ἡγεμόν-ων	γειτόν-ων
δοτ.	τοῖς	ἡγεμό-σι(ν)	γείτο-σι(ν)
αιτ.	τοὺς	ἡγεμόν-ας	γείτον-ας
κλ.	(ὦ)	ἡγεμόν-ες	γείτον-ες
Δυϊκός αριθμός			
ον., αιτ. τώ, κλ.		γεν., δοτ.	
(ὦ) ποιμέν-ε		τοῖν ποιμέν-οιν	
(ὦ) ἡγεμόν-ε		τοῖν ἡγεμόν-οιν	
(ὦ) γείτον-ε		τοῖν γειτόν-οιν	

127. II. Υγρόληκτα (χαρακτ. λ, ρ)
α) Μονόθεμα: ακατάληκτα σε -ηρ (γεν. -ηρος), -ωρ (γεν. -ωρος) και ουδέτερα σε -αρ (γεν. -αρος)

(θ. νέκταρ)

Ενικός αριθμός	
ονομ.	τὸ νέκταρ[1]
γεν.	τοῦ νέκταρ-ος
δοτ.	τῷ νέκταρ-ι
αιτ.	τὸ νέκταρ
κλ.	(ὦ) νέκταρ

1. Τούτο έχει μόνο ενικό (βλ. §83, 1, δ).

	(θ.κλητηρ-)		(θ.ἰχωρ-)
Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	κλητὴρ	ἰχὼρ[2]
γεν.	τοῦ	κλητῆρ-ος	ἰχῶρ-ος
δοτ.	τῷ	κλητῆρ-ι	ἰχῶρ-ι
αιτ.	τὸν	κλητῆρ-α	ἰχῶρ-α
κλ.	(ὦ)	κλητὴρ	ἰχὼρ
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	κλητῆρ-ες	ἰχῶρ-ες
γεν.	τῶν	κλητήρ-ων	ἰχώρ-ων
δοτ.	τοῖς	κλητῆρ-σι(ν)	ἰχῶρ-σι(ν)
αιτ.	τοὺς	κλητῆρ-ας	ἰχῶρ-ας
κλ.	(ὦ)	κλητῆρ-ες	ἰχῶρ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ	γεν., δοτ.
(ὦ) κλητῆρ-ε	τοῖν κλητήρ-οιν
(ὦ) ἰχῶρ-ε	τοῖν ἰχώρ-οιν

---

2. Ο ἰχώρ= το αίμα που ρέει στις φλέβες των θεών· ορός αίματος· αίμα σάπιο· ύλη με πύο· δηλητήριο φιδιών.

β) Διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ὴρ (γεν. -ἐρος) και -ωρ (γεν. -ορος)

(θ.ἀθηρ-, ἀθερ-) (θ.ῥητωρ-, ῥητορ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	ἀθὴρ	ῥήτωρ
γεν.	τοῦ	ἀθέρ-ος	ῥήτορ-ος
δοτ.	τῷ	ἀθέρ-ι	ῥήτορ-ι
αιτ.	τὸν	ἀθέρ-α	ῥήτορ-α
κλ.	(ὦ)	ἀθὴρ	ῥῆτορ
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	ἀθέρ-ες	ῥήτορ-ες
γεν.	τῶν	ἀθέρ-ων	ῥητόρ-ων
δοτ.	τοῖς	ἀθέρ-σι(ν)	ῥήτορ-σι(ν)
αιτ.	τοὺς	ἀθέρ-ας	ῥήτορ-ας
κλ.	(ὦ)	ἀθέρ-ες	ῥήτορ-ες
Δυϊκός αριθμός			
ον., αιτ. τώ, κλ.		γεν., δοτ.	
(ὦ) ἀθέρ-ε		τοῖν ἀθέρ-οιν	
(ὦ) ῥήτορ-ε		τοῖν ῥητόρ-οιν	

Κατά το όνομα ὁ ἀθὴρ (= η λεπτότατη άκρη στα στάχυα, αθέρας) κλίνονται τα ονόματα ὁ ἀὴρ και ὁ αἰθήρ, εύχρηστα μόνο στον ενικό (βλ. §83, 1, β).

Παρατηρήσεις στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα της γ΄ κλίσης

128. 1) Τα φωνήεντα ι και α εμπρός από το χαρακτήρα ν των ονομάτων σε -ις (γεν. -ινος) και -αν (γεν. -ανος) είναι μακρόχρονα: τῆς ἀκτῖν-ος, τῆς Σαλαμῖν-ος, τοῦ Τιτᾶν-ος, τοῦ πελεκᾶν-ος.

2) Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα της γ΄ κλίσης σχηματίζουν κανονικά την κλητ. του ενικού όμοια με την ονομαστική του ενικού: ἡ ἀκτὶς- ὦ ἀκτίς, ὁ Τιτὰν- ὦ Τιτάν, ὁ Ἕλλην- ὦ Ἕλλην, ὁ ἡγεμὼν- ὦ ἡγεμών, ὁ ποιμὴν - ὦ ποιμήν, ὁ ἰχὼρ- ὦ ἰχώρ

Αλλά τα βαρύτονα διπλόθεμα σε –ων (γεν. -ονος) και -ωρ (γεν. -ορος) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αδύνατο θέμα: ὁ γείτων- ὦ γεῖτον, ὁ δαίμων- ὦ δαῖμον, ὁ ἰάσων- ὦ ἰᾶσον, ὁ ῥήτωρ- ὦ ῥῆτορ (βλ. §105).

3) Ο χαρακτήρας λ και ρ εμπρός από το σίγμα της κατάληξης παραμένει, ενώ ο χαρακτήρας ν εμπρός από αυτό αποβάλλεται (χωρίς αντέκταση του προηγούμενου τυχόν βραχύχρονου φωνήεντος): ὁ ἄλ-ς- τοῖς ἁλ-σί, (ὁ ῥήτωρ)- τοῖς ῥήτορ-σι, αλλά: ἡ (ἀκτίν-ς) ἀκτίς, ταῖς (ἀκτῖν-σι), ἀκτῖσι- τοῖς (ἡγεμόν-σι) ἡγεμόσι (βλ. §64, 4).

γ) Συγκοπτόμενα διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ηρ (γεν. -ρος)

129. Από τα υγρόληκτα ουσιαστικά της γ΄ κλίσης τα διπλόθεμα ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστὴρ (= κοιλιά), ἡ Δημήτηρ και ὁ ἀνὴρ **συγκόπτουν** (δηλ. αποβάλλουν) σε ορισμένες πτώσεις το ε του αδύνατου θέματος και γι' αυτό λέγονται **συγκοπτόμενα** (πβ. §62, 1).

Παραδείγματα

(θ. πατήρ-, πάτερ-) (θ. ἀνηρ-, ἀνερ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	πατὴρ	ἀνὴρ
γεν.	τοῦ	**πατρ**-ὸς	**ἀνδρ**-ὸς
δοτ.	τῷ	**πατρ**-ὶ	**ἀνδρ**-ὶ
αιτ.	τὸν	πατέρ-α	**ἄνδρ**-α
κλ.	(ὦ)	πάτερ	ἄνερ

Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	πατέρ-ες	**ἄνδρ-ες**
γεν.	τῶν	πατέρ-ων	**ἀνδρ-ῶν**
δοτ.	τοῖς	**πατρ-ά-σι(ν)**	**ἀνδρ-ά-σι(ν)**
αιτ.	τοὺς	πατέρ-ας	**ἄνδρ-ας**
κλ.	(ὦ)	πατέρ-ες	**ἄνδρ-ες**

(θ. Δημητηρ-, Δημητερ-)

Ενικός αριθμός	
ον.	ἡ Δημήτηρ
γεν.	τῆς Δήμητρ-ος
δοτ.	τῇ Δήμητρ-ι
αιτ.	τὴν Δήμητρ-α
κλ.	(ὦ) Δήμητερ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ.	γεν., δοτ.
(ὦ) πατέρ-ε	τοῖν πατέρ-οιν
(ὦ) ἄνδρ-ε	τοῖν ἀνδρ-οῖν

Παρατηρήσεις

130. Από τα συγκοπτόμενα υγρόληκτα της γ΄ κλίσης:

1) Τα ονόμ., ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ και ἡ γαστὴρ συγκόπτουν, δηλ, χάνουν, το ε του θέματος στη γεν. και δοτ, του ενικού και στη δοτ. του πληθυντικού, το όνομα ἡ Δημήτηρ στις πλάγιες πτώσεις του ενικού, και το όνομα ὁ ἀνὴρ στις πλάγιες πτώσεις του ενικού και σε όλες τις πτώσεις του πληθυντικού και του δυϊκού, στις οποίες εμπρός από το χαρακτήρα αναπτύσσεται το σύμφωνο δ για να διευκολυνθεί η προφορά (θ. ἀνερ-, ἀνρ- ἀνδρ-) πβ. §65, 2.

2) τα ονόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ και γαστὴρ στη γεν. και δοτ. του ενικού τονίζονται στη λήγουσα (πατρός, πατρὶ- μητρός, μητρὶ κτλ.), το όνομα ἀνὴρ τονίζεται στη

λήγουσα στη γενική και δοτ. του ενικού και του δυϊκού και στη γεν. του πληθ. (ἀνδρός- ἀνδρὶ- ἀνδροῖν- ἀνδρῶν), το όνομα Δημήτηρ τονίζεται στην προπαραλήγουσα σε όλες τις πτώσεις του ενικού, εκτός από την ονομαστική.

131. Τα συγκοπτόμενα ονόματα:

1) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αδύνατο θέμα και τονίζονται σ' αυτήν επάνω στην αρχική συλλαβή: ὦ πάτερ, ὦ θύγατερ, ὦ Δήμητερ κτλ., μόνο το όνομα γαστὴρ σχηματίζει την κλητ. του ενικού όμοια με την ονομαστική: ὦ γαστήρ·

2) στη δοτ. του πληθ. ανάμεσα από το συγκομμένο θέμα και την κατάληξη, για να διευκολυνθεί η προφορά, παίρνουν ένα βραχύχρονο α που τονίζεται: πατρ-ά-σι(ν), ἀνδρ-ά-σι(ν), πβ. §62, 2.

132. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΩΝ ΚΑΙ ΥΓΡΟΛΗΚΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ΄ ΚΛΙΣΗΣ
(που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

1. ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΑ

-ὰν -ανος	-ὶς -ινος
ὁ μεγιστὰν -ᾶνος	ἡ ἀκτὶς -ῖνος
(έτσι και: ὁ παιάν, πελεκάν, Τιτάν, Αἰνιάν, Ἀκαρνάν, Ἀλκμάν, Εὐρυτάν)	(έτσι: ὁ δελφίς, ἡ ὠδίς[1], Ἐλευσίς, Σαλαμὶς κ.ά.),
ὁ Πάν, του Πανὸς κ.ά.	ἡ ῥίς, τῆς ῥῑνός ὁ (ἡ) θίς[2], θῑνός ἡ ἵς[3], τῆς ἰνός, πλ. αἱ ἶνες κ.ά.

Υποσημειώσεις: 1. (ποιητ.) πόνος του τοκετού (συνηθ. πληθ. ώδῖνες).- 2. (ποιητ.) σωρός, σωρός από άμμο, ακτή.- 3. νεύρο, λεπτό νήμα, δύναμη.

-ην -ηνος	-ὴν -ενος
ὁ Ἕλλην -ηνος	ὁ αὐχήν[7] -ένος
ὁ δοθιήν[4] -ῆνος (έτσι και: ὁ κηφήν, ὁ λειχήν[5],ὁ πυρήν, ὁ σωλήν,ἡ σειρήν[6])	(έτσι και: ὁ λιμήν, ὁ πυθμήν, ὁ ὑμήν[8] κ.ά ἡ φρήν[9], φρενός κ.ά.)
ὁ μήν, μηνὸς (έτσι και: ὁ σπλήν ὁ σφήν, ὁ (ἡ) χὴν κ.ά.)	

---

4. μικρό εξάνθημα.- 5. Λειχήνα, βρύο που φυτρώνει πάνω σε δέντρα, πέτρες κτλ., εξάνθημα στην επιδερμίδα.- 6. γοητεία ωραίων λόγων, ως κυρ, όν. Σειρήν, θαλασσινή θεότητα που γοητεύει με τη φωνή της τους ναυτικούς.- 7. τράχηλος.- 8. λεπτό δέρμα, μεμβράνη.- 9. το διάφραγμα ανάμεσα στο θώρακα και την κοιλιά, τα γύρω από την καρδιά μέρη, καρδιά, νους.

-ων -ωνος	
α)τα περιεκτικά	**β)τα μεγεθυντικά**
ὁ ἀνθὼν -ῶνος ὁ ἀνδρὼν -ῶνος	ὁ γάστρων[11] -ωνος, ὁ γνάθων[12] -ωνος, ὁ χείλων[13] -ωνος κ.ά.
γυναικὼν -ῶνος (έτσι και: ὁ δαφνών, δενδρών, ἐλαιών, νυμφών, ξενών, ὀρνιθών, παρθενὼν[10] κ.ά.)	

---

10. μέρος του σπιτιού, όπου έμεναν οι παρθένες· ως κυρ. όν. Παρθενών, ναός στην Ακρόπολη της Αθήνας.- 11. κοιλαράς.- 12. (από το όν. ἡ γνάθος = σαγόνι) εκείνος που έχει φουσκωμένα σαγόνια ή φουσκωμένα μάγουλα.- 13. εκείνος που έχει μεγάλα χείλια.

γ) τα κύρια ονόματα	**δ) ονόμ. αρχ. μηνών**
Ἀπόλλων -ωνος	Γαμηλιὼν -ῶνος
Ποσειδῶν -ῶνος,	(έτσι και: Ἀνθεστηριών
Ἀγάθων -ωνος	Ἐλαφηβολιών
(έτσι και: Δάμων	Μουνιχιών
Δευκαλίων, Δίων	Θαργηλιών
Ζήνων, Ἱέρων	Σκιροφοριών
Κίμων, Κλέων	Ἑκατομβαιών
Κόνων, Κρίτων	Μεταγειτνιών
Κύλων, Μέτων	Βοηδρομιών
Πλάτων, Σόλων	Πυανοψιών
Φαίδων, Χάρων	Μαιμακτηριών
Χίλων, Χίρων	Ποσειδεών)
Ὡρίων, [Νέρων Τρύφων] κ.ά.).	

ε) τόπων και πόλεων	ζ) εθνικά παροξύτονα
Αὐλὼν -ῶνος, Ἑλικὼν -ῶνος	ὁ Λάκων -ωνος, ὁ Ἴων -ωνος κ.ά.
(έτσι και: ἡ Καλυδών ὁ Κιθαιρών, ἡ (ὁ) Κολοφών, ὁ Μαραθών, ἡ Σιδών,ἡ Σικυών)	**η) προσηγορ. παροξύτ.**
	ὁ δόλων[14] -ωνος, ὁ δρόμων[15] -ωνος
Κρότων -ωνος κ.ά.	(έτσι και: ὁ κλύδων[16] ,ὁ κώδων, ὁ (ἡ) μήκων[17] ὁ πάρων[18], ὁ ῥώθων, ὁ σάπων, ὁ σίφων, [ὁ ἄμβων]).

14. μικρό πανί της πλώρης στα ιστιοφόρα, μαχαίρι ή σπαθάκι κρυμμένο μέσα σε ραβδί, στιλέτο.- 15. Ελαφρό πλοιάριο.- 16. κύμα, κλυδωνισμός.- 17. παπαρονα. 18. Πλοιάριο

θ) προσηγορ. οξύτ.
ὁ κλών, κλωνὸς, ὁ ἀγὼν -ῶνος, ὁ ἀγκὼν -ῶνος
(έτσι και:ὁ αἰών, βουβών, κοιτών, κολοφών[19], λειμών, τελαμών[20], χειμών, χιτὼν κ.ά.).
ι) προσηγ. περισπώμ:
ὁ τυφῶν[21] -ῶνος (από το τυφάων).

---

19. το ακρότατο σημείο ενός πράγματος, ως κύρ. όν. Κολοφὼν (-ῶνος), πόλη της Ιωνίας στη Μ. Ασία.- 20. πλατύ κορδόνι, λουρί δερμάτινο,ως κυρ. όν. Τελαμὼν (-ῶνος), γιος του Αιακού και πατέρας του Αίαντα.- 21. θύελλα, ανεμοστρόβιλος (και κατά την αττ. β΄ κλίση: ὁ τυφῶς, τοῦ τυφῶ)· ως κύρ. όν. ὁ Τυφῶν (-ῶνος), γίγαντας, πατέρας των ανέμων.

-ων -ονος	
α)οξύτ. θηλυκά	**β) οξύτ. αρσενικά**
ἡ ἀηδὼν -όνος	ὁ (ἡ) ἀλεκτρυὼν[23] -όνος, ὁ ἡγεμὼν -όνος
(έτσι και: ἡ ἀλγηδών, ἀλκυών, εἰκών, Καρχηδών, σιαγών, σινδών, τερηδών[22], Χαλκηδών, χιὼν χελιδών, κ.ά.).	(έτσι και: ὁ κανών, κηδεμών, Μακεδών, Στρυμών, (συν)δαιτυμών κ.ά.).
γ) παροξύτ. αρσενικά	
ὁ ἄξων -ονος (έτσι και: Ἁλιάκμων, βραχίων, γείτων, γνώμων, δαίμων, Ἰᾱ'σων, κίων[24], πνεύμων, τέκτων[25], Ἀγαμέμνων, Ἀριστογείτων κ.ά.).	

---

22. σκουλήκι που τρώει τα ξύλα, σαράκι, πάθηση των δοντιών.- 23. (αρσ.) πετεινός, (θηλ. όρνιθα).- 24. κολόνα.- 25. ξυλουργός, μαραγκός.

2. ΥΓΡΟΛΗΚΤΑ

-ὴρ -ηρος	-ωρ -ωρος
ὁ θήρ[26], θηρός ὁ ἀροτήρ[27] -ῆρος ὁ ζωστὴρ -ῆρος	ὁ φώρ[28], φωρὸς ὁ ἰχὼρ[29]-ῶρος ὁ πέλωρ[30]-ωρος
(έτσι και: ὁ κρατήρ, λαμπτήρ λουτήρ, νιπτήρ στατήρ,στρωτήρ σπινθήρ κ.ά.)	(μεταγ. Βίκτωρ, πραίτωρ κ.ά.).
	-ὴρ -ἐρος
	ὁ ἀὴρ -έρος
σωτήρ -ῆρος, (κλ. ὦ σῶτερ).	(έτσι και: ὁ ἀθήρ, αἰθήρ, ἀστήρ - δοτ. πλ. ἀστράσι κ.ά.).

---

26. θηρίο.- 27. αυτός που οργώνει, ως επίθ. βοῦς ἀροτὴρ = βόδι που το μεταχειρίζονται για το όργωμα.- 28. κλέφτης.- 29. το αίμα που ρέει στις φλέβες των θεών.- 30. πελώριο ον, τέρας.

-ωρ -ορος	-ὰρ -αρὸς
ὁ αὐτοκράτωρ -ορος	ὁ Κάρ[31], Κᾱρὸς (πλ.οἱ Κᾶρες).
(έτσι και: ὁ πράκτωρ, κοσμήτωρ, Ἕκτωρ προγάστωρ, κ.ά.)	**-εὶρ -ειρὸς**
	ὁ φθείρ[32], φθειρὸς (δοτ. πλ. τοῖς φθειρσί)
(μεταγ. και νεότ.: ἐκλέκτωρ, παντο-κράτωρ κ.ά.).	ἡ χείρ, χειρὸς (δοτ. πλ. ταῖς χερσί, βλ. §150, 19).

31. κάτοικος της Καρίας.- 32. ψείρα.

III. Σιγμόληκτα (χαρακτήρας σ)

133. α) Αρσενικά ακατάληκτα σε -ης (γεν. -ους) ή -κλῆς (γεν. -κλέους)

(θ. Σωκρατεσ-, Περικλεεσ)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	Σωκράτ**ης**	Περικλ**ῆς**
γεν.	τοῦ	Σωκράτ**ους**	Περικλ**έους**
δοτ.	τῷ	Σωκράτ**ει**	Περικλ**εῖ**
αιτ.	τὸν	Σωκράτ**η**	Περικλ**έα**
κλ.	(ὦ)	Σώκρατ**ες**	Περίκλ**εις**
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	Σωκράται	Περικλ**εῖς**
γεν.	τῶν	Σωκρατῶν	Περικλέων
δοτ.	τοῖς	Σωκράταις	
αιτ.	τοὺς	Σωκράτας	Περικλεῖς
κλ.	(ὦ)	Σωκράται	Περικλεῖς

Κατά το Σωκράτης κλίνονται: Ἀριστομένης, Ἀριστοτέλης, Ἀριστοφάνης, Δημοσθένης, Διογένης, Διομήδης, Ἱπποκράτης, Ἰσοκράτης, Ἰφικράτης, Πολυκράτης, Πολυνείκης, Πραξιτέλης - Ἀστυάγης, Τισσαφέρνης, Κυαξάρης κ.ά. Κατά το Περικλῆς κλίνονται: Ἀγαθοκλῆς, Ἡρακλῆς, Θεμιστοκλῆς, Ἱεροκλῆς, Προκλῆς, Σοφοκλῆς κ.ά.

Παρατηρήσεις

134. Τα αρσενικά σιγμόληκτα σε **–ης** (γεν. **-ους**) και **-κλῆς** (γεν.**-κλέους**) είναι όλα κύρια ονόματα και:

1) έχουν θέμα σε **-εσ**: Σωκρατεσ-, Περικλεεσ-·

2) στην ονομαστική του ενικού δεν παίρνουν κατάληξη και εκτείνουν το βραχύχρονο φωνήεν **ε** του θέματος σε **η**: Σωκράτης, Περικλέης, και με συναίρεση Περικλῆς·

3) στις πλάγιες πτώσεις του ενικού αποβάλλουν το χαρακτήρα σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα (βλ. §64, 1) και έπειτα συναιρούν τα δύο αυτά φωνήεντα: τοῦ Σωκράτεσ-ος, Σωκράτε-ος, Σωκράτους, τῷ Σωκράτεσ-ι, Σωκράτε-ι, Σωκράτει, τον Σωκράτεσ-α, Σωκράτε-α, Σωκράτη,- τοῦ Περικλέεσ-ος, Περικλέε-ος, Περι-κλέους, τῷ Περικλέεσ-ι, Περικλέε-ι, Περικλέει (και με δεύτερη συναίρεση=) Περικλεῖ, τὸν Περικλέεσ-α, Περικλέε-ᾱ, Περικλέᾱ και σπάν. Περικλῆ·

4) στην κλητ. του ενικού δεν παίρνουν κατάληξη και ανεβάζουν τον τόνο: ὦ Σώκρατες, ὦ Περίκλεις (με συναίρεση από το Περίκλεες)·

5) όσα λήγουν σε -κλῆς συναιρούν το ε της συλλαβής κλε-, όταν ύστερα από αυτό ακολουθεί η ή ε ή ει:

(Περικλέης) Περικλῆς, (Περίκλεες) Περίκλεις, (Περικλέει) Περικλεῖ.

6) κανονικά έχουν μόνο ενικό αριθμό, όταν όμως χρησιμοποιούνται στον πληθ. σχηματίζονται τα σε -ης (γεν. -ους) κατά την α΄ κλίση (οἱ Σωκράται κτλ.) και τα σε **-κλῆς** (γεν. -κλέους) κατά την γ΄ κλίση (οἱ Περικλέ-ες = Περικλεῖς κτλ.).

135. β) θηλυκά ακατάληκτα σε -ὼς (γεν. -οῦς)

(θ. αἰδωσ-, αἰδοσ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ἡ	(ισχυρό θ. αἰδωσ-)	αἰδὼς
γεν.	τῆς	(αδύνατο θ. αἰδόσ-ος, αἰδό-ος)	αἰδοῦς
δοτ.	τῇ	(αδύνατο θ. αἰδόσ-ι, αἰδό-ϊ)	αἰδοῖ (πβ. § 134,3)
αιτ.	τὴν	(αδύνατο θ. αἰδόσ-α, αἰδό-α)	αἰδῶ
κλ.	(ὦ)	(ισχυρό θ. αἰδωσ-)	αἰδὼς

Κατά το όνομα ἡ αἰδὼς (= ντροπή) κλίνεται και το ποιητ. ἡ ἠὼς (=αυγή) και ως κύρ. όν. ἡ Ἠὼς (= θεά της αυγής). Αυτά έχουν μόνο ενικό. Πβ. και §§118-119.

136. γ) Ουδέτερα ακατάληκτα σε -ος (γεν. -ους)

(θ. βελοσ-, βελεσ- και ἐδαφοσ-, ἐδαφεσ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	τὸ	βέλος	ἔδαφος
γεν.	τοῦ	βέλους	ἐδάφους
δοτ.	τῷ	βέλει	ἐδάφει
αιτ.	τὸ	βέλος	ἔδαφος
κλ.	(ὦ)	βέλος	ἔδαφος
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	τὰ	βέλη	ἐδάφη
γεν.	τῶν	βελῶν	ἐδαφῶν
δοτ.	τοῖς	βέλεσι(ν)	ἐδάφεσι(ν)
αιτ.	τὰ	βέλη	ἐδάφη
κλ.	(ὦ)	βέλη	ἐδάφη

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ.	γεν., δοτ
(ὦ) βέλει, ἐδάφει	τοῖν βελοῖν, ἐδαφοῖν

Κατά τὸ βέλος κλίνονται πολλά δισύλλαβα: ἔθνος, εὖρος (=πλάτος), ζεῦγος, ἦθος, κέρδος, ξίφος, πλῆθος, σκεῦος, τέλος κ.ά. (βλ. πίν. §138), καθώς και το κύρ. όν. τὰ Τέμπη στον πληθυντικό.

Κατά τὸ ἔδαφος κλίνονται τα τρισύλλαβα: μέγεθος, στέλεχος, τέμενος (επίσημος ή ιερός χώρος,ναός), τέναγος (= άβαθα νερά, βάλτος) κ.ά

Παρατηρήσεις

137. Τα ουδέτερα σιγμόληκτα σε –ος (γεν. -ους):

1) έχουν αρχικό θέμα σε -εσ: βελεσ, ἐδαφεσ-·

2) σχηματίζουν την ονομαστ., αιτιατική και κλητ. του ενικού χωρίς κατάληξη, αλλά στις πτώσεις αυτές το φωνήεν ε που είναι πριν από το χα-

ρακτήρα το τρέπουν σε -ο: βελεσ- = βέλος, ἐδαφεσ- = ἔδαφος·

3) με το αρχικό θέμα σε -ες σχηματίζουν τη γεν. και δοτ. του ενικού και όλες τις πτώσεις του πληθυντ. και δυϊκού· αποβάλλουν όμως σ' αυτές το χαρακτήρα σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα και έπειτα συναιρούν τα φωνήεντα αυτά, δηλ. το ε+ο σε ου (βέλε-ος = βέλους), το ε+ι σε ει (τῷ βέλε-ι = βέλει), το ε+ε σε ει (δυϊκ. τὼ βέλε-ε = βέλει), το ε+οι σε οι (δυϊκ. τοῖν βελέ-οιν = βελοῖν), το ε+ω σε ω (τῶν βελέων = βελῶν) και το ε+α κανονικά σε η (τὰ βέλε-α = βέλη), αν όμως πριν από το ε προηγείται άλλο ε, τότε συναιρούν το ε+α σε ᾱ: τὰ χρέε-α=χρέᾱ, τὰ κλέε-α-κλέᾱ βλ. §64, 1.

4) στη δοτ. πληθ. όπου βρίσκονται δύο σ (βέλεσ-σι) τα απλοποιούν σε ένα: βέλεσι.

138. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΙΓΜΟΛΗΚΤΩΝ ΟΥΔΕΤΕΡΩΝ ΤΗΣ Γ΄ ΚΛΙΣΗΣ
(που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

τὸ ἄγος[1]	(ᾰ)	θάρσος[3]	(ᾰ)
ἄλσος	(ᾰ)	θράσος[3]	(ᾰ)
βάθος	(ᾰ)	ἴχνος	(ῐ)
βάρος	(ᾰ)	κῆτος[4]	
βρῖθος[2]	(ῐ)	κράτος	(ᾰ)
δάσος	(ᾰ)	κρύος[5]	(ῠ)
θάρρος[3]	(ᾰ)	κῦδος[6]	(ῡ)

Υποσημειώσεις: 1. κατάρα, μίασμα.- 2. βάρος.- 3. η λ. θάρσος με αφομοίωση του σ: θάρρος = θάρρος, τόλμη με μετάθεση του α: θράσος (βλ. §62,3) = θρασύτητα, αυθάδεια.- 4. γενική ονομασία των μεγάλων ψαριών ή θαλασσινών τεράτων.- 5. παγερό κρύο.- 6. δόξα, φήμη.

κῦρος	(ῡ)	ῥῖγος	(ῐ)
κύτος[7]	(ŭ)	σκάφος	(ă)
λάθος	(ă)	σκῦτος[10]	(ῡ)
λίπος	(ῐ)	στῖφος	(ῐ)
μῖσος	(ῐ)	σφρίγος	(ῐ)
νεῖκος[8]		τάχος	(ă)
ξίφος	(ῐ)	τεῖχος	
πάθος	(ă)	τεῦχος	
πάχος	(ă)	ὕψος	
πλάτος	(ă)	φῦκος[11]	(ῡ)
πνῖγος[9]	(ῐ)	ψῦχος	(ῡ)
ῥάκος	(ă)		

7. το κοίλο μέρος (πλοίου, σκεύους, σώματος κτλ.).- 8. φιλονικία, αγώνας.- 9. Η υπερβολική ζέστη.- 10. δέρμα κατεργασμένο.- 11. πληθ. τὰ φύκη = φύκια.

139. δ) Ουδέτερα ακατάληκτα σε -ας (γεν. -ως ή -ατος)

(θ. κρεασ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	τὸ	(θ.κρεασ-)	κρέας
γεν.	τοῦ	(κρέασ-ος, κρέα-ος)	κρέως
δοτ.	τῷ	(κρέασ-ι, κρέα-ϊ)	κρέᾳ
αιτ.	τὸ	(θ. κρεασ-)	κρέας
κλ.	(ὦ)	(θ. κρεασ-)	κρέας
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	τὰ	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέᾱ
γεν.	τῶν	(κρεάσ-ων, κρεά-ων	κρεῶν
δοτ.	τοῖς	(κρέασ-σι)	κρέα-σι(ν)
αιτ.	τὰ	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέᾱ
κλ.	(ὦ)	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέᾱ

(θ. περασ-, περατ-)

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
ον.	τὸ πέρας	τὰ πέρατ-α
γεν.	τοῦ πέρατ-ος	τῶν περάτ-ων
δοτ.	τῷ πέρατ-ι	τοῖς πέρα-σι(ν)
αιτ.	τὸ πέρας	τὰ πέρατ-α
κλ.	(ὦ) πέρας	(ὦ) πέρατ-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.τώ, κλ	γεν., δοτ.
(ὦ) (κρέασ-ε, κρέα-ε) κρέᾱ	τοῖν (κρεάσ-οιν, κρεά-οιν) κρε**οῖν**
(ὦ) πέρατ-ε	τοῖν περάτ-οιν

Παρατηρήσεις

140. Σιγμόληκτα ουδέτερα σε -ας είναι έξι: κρέας, γέρας (= βραβείο), γῆρας, πέρας, τέρας, κέρας. Από αυτά:

1) μόνο τα ονόμ. κρέας, γέρας, γῆρας έχουν θέμα παντού καθαρά σιγμόληκτο σε -ας αυτά αποβάλλουν το σ ανάμεσα σε δύο φωνήεντα και έπειτα συναιρούν τα δύο αυτά φωνήεντα: τοῦ (κρέασ-ος, κρέα-ος) κρέως, τῷ (κρέασ-ι, κρέα-ϊ) κρέᾳ κτλ. (βλ. §64, 1, πβ. §134, 3 και §137,3 και 4).

2) το όνομα πέρας σχηματίζει την ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού από σιγμόληκτο θέμα σε -ας, χωρίς κατάληξη, και τις άλλες πτώσεις από θέμα σε -ατ, ως οδοντικόληκτο: τοῦ πέρατ-ος, τῷ πέρατ-ι, τὰ πέρατ-α,

τῶν περάτ-ων κτλ. (όπως τὸ σῶμα, τοῦ σώματ-ος κτλ.)·

3) το όνομα τέρας σχηματίζει τον ενικό κατά το πέρας: τὸ τέρας, τοῦ τέρατ-ος κτλ.

4) το όνομα κέρας σε όλους τους αριθμούς και το όνομα τέρας στον πληθυντικό και δυϊκό σχηματίζονται και κατά τους δύο τρόπους, δηλ. και ως σιγμόληκτα (κατά το κρέας) και ως οδοντικόληκτα (κατά το πέρας): τὸ κέρας, τοῦ κέρως και κέρατος, τῷ κέρα και κέρατι κτλ. - πληθ. τὰ κέρα και κέρατ-α, τῶν κερῶν και κεράτ-ων κτλ. – δυϊκός τὼ κέρα και κέρατ-ε, τοῖν κεροῖν και κεράτ-οιν (τὸ τέρας) πληθ. τὰ τέρα και
τέρατ-α κτλ. – δυϊκός τὼ τέρα και τέρατ-ε, τοῖν τεροῖν και τεράτ-οιν·

5) το όνομα γῆρας έχει μόνο ενικό αριθμό (§83, 1, β).

141. ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ

Αρσενικά και θηλυκά			
	Ενικός	Πληθυντ.	Δυϊκός
ον.	-ς ή -	-ες	-ε
γεν.	-ος (ή -ως)	-ων	-οιν
δοτ.	-ι	-σι(ν)	-οιν
αιτ.	-ᾰ ή ν	-ᾰς ή -ς(-νς)	-ε
κλ.	-ς ή -	-ες	-ε

Ουδέτερα			
	Ενικός	Πληθυντ.	Δυϊκός
ον.	-	-ᾰ	-ε
γεν.	-ος (ή-ως)	-ων	-οιν
δοτ.	-ι	-σι(ν)	-οιν
αιτ.	-	-ᾰ	-ε
κλ.	-	-ᾰ	-ε

Παρατηρήσεις στις καταλήξεις των ονομάτων της γ΄ κλίσης

142. Από τα ονόματα της γ΄ κλίσης:
1) τα αρσενικά και τα θηλυκά έχουν σε όλες τις πτώσεις τις ίδιες καταλήξεις·
2) τα ουδέτερα διαφέρουν από τα αρσενικά και θηλυκά στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού και του πληθυντικού (πβ. και §97).

143. Το ι και το α στη λήγουσα των ονομάτων της γ΄ κλίσης είναι βραχύχρονα: ἡ γνῶσις, τὴν γνῶσιν, τῷ ἀγῶνι, τοῖς ἀγῶσι – τὸν ἀγῶνα, τοὺς ἀγῶνας, τὸ γῆρας (αλλά: τὰ κρέᾱ και κρέἄ).

Ο τονισμός των ονομάτων της γ' κλίσης

144. Παίρνουν περισπωμένη αντίθετα με τον κανόνα (§39,1), αν και δεν προκύπτουν από συναίρεση:

α) οι μονοσύλλαβοι τύποι της ονομ., αιτιατ. και κλητ. που έχουν χαρακτήρα ι, υ *(*ου, αυ*)*: ὁ κῖς, τὸν κῖν, ὦ κῖ, τοὺς κῖς - ἡ δρῦς, τὴν δρῦν, ὦ δρῦ, τὰς δρῦς (πβ. §110, 3)- ὁ βοῦς, τὸν βοῦν, ὦ βοῦ, τοὺς βοῦς - ἡ γραῦς, τὴν γραῦν, ὦ γραῦ (πβ. §115)·

β) η αιτιατική πληθ. των ονομ. σε -ὺς (γεν. -ύος), αν τονίζεται στη λήγουσα: τοὺς ἰχθῦς (πβ. §110, 3)·

γ) η ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού των ουδετέρων πῦρ και οὖς·

δ) η ονομ. και κλητ. του ενικού του θηλ. ἡ γλαῦξ (= κουκουβάγια)·

ε) η κλητ. του ενικού των ονομ. σε -εύς: ὦ βασιλεῦ (§115, 2).

145.Τα μονοσύλλαβα ονόμ. της γ΄ κλίσης στη γεν. και δοτ. όλων των αριθμών τονίζονται στη λήγουσα (αντίθετα με τον κανόνα §39. 3): ἡ φλόξ, τῆς φλογός, τῇ φλογὶ - τῶν φλογῶν, ταῖς φλοξὶ - τοῖν φλογοῖν. Εξαιρούνται τα μονοσύλλαβα ἡ δᾲς (= λαμπάδα), ὁ θὼς (= τσακάλι), τὸ οὖς, ὁ παῖς, ὁ Τρὼς και τὸ φῶς που τονίζονται στη γεν. πληθ. στην παραλήγουσα: τῶν δᾴδων, τῶν θώων, τῶν ὤτων, τῶν παίδων, τῶν Τρώων, τῶν φώτων.

11ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

146. Μερικά ουσιαστικά της αρχαίας ελληνικής δεν κλίνονται ομαλά. Τα ουσιαστικά αυτά λέγονται **ανώμαλα ουσιαστικά**.

Τα ανώμαλα ουσιαστικά κατά το είδος της ανωμαλίας που παρουσιάζουν είναι 1) **ανώμαλα κατά το γένος**, 2) **ετερόκλιτα**, 3) **μεταπλαστά**, 4) **ιδιόκλιτα**, 5) **άκλιτα** και 6) **ελλειπτικά**.

1. Ανώμαλα κατά το γένος

147. Μερικά ουσιαστικά έχουν στον πληθυντικό αριθμό διαφορετικό γένος απ' ό,τι στον ενικό ή εκτός από το βασικό γένος έχουν συγχρόνως και ένα άλλο.

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
ὁ λύχνος	τὰ λύχνα
ὁ σῖτος	τὰ σῖτα
ὁ δεσμὸς	οἱ δεσμοὶ και τὰ δεσμὰ
ὁ σταθμὸς	οἱ σταθμοὶ και τὰ σταθμὰ
τὸ στάδιον	τὰ στάδια και οἱ στάδιοι

(Π.β. τα νεοελλ. : ὁ πλοῦτος - τὰ πλούτη, ὁ βράχος - οἱ βράχοι και τὰ βράχια, ὁ λόγος - οἱ λόγοι και τὰ λόγια κ.ά.).

148. Μερικά ουσιαστικά έχουν στον ενικό αριθμό δύο γένη:

Ενικός	Πληθυντικός
ὁ ζυγὸς και τὸ ζυγὸν	τὰ ζυγὰ
ὁ νῶτος και τὸ νῶτον	τὰ νῶτα

(Πβ. τα νεοελληνικά: ὁ πεῦκος και τὸ πεῦκο - τὰ πεῦκα κ.ά.).

2. Ετερόκλιτα

149. Ετερόκλιτα λέγονται μερικά ουσιαστικά που σχηματίζονται στον πληθυντικό ή σε μερικές πτώσεις κατά διαφορετική κλίση ή συγχρόνως κατά την ίδια και κατά διαφορετική κλίση·π.χ.

1) ὁ **ἀμνός**, τοῦ ἀμνοῦ κτλ. (κατά τη β΄ κλίση) και τοῦ ἀρνός, τῷ ἀρνί, τὸν ἄρνα - οἱ ἄρνες, τῶν ἀρνῶν, τοῖς ἀρνάσι, τοὺς ἄρνας (κατά τα συγκοπτόμενα της γ΄ κλίσης, από θ. ἀρεν-ἀρν- του σπάνιου ονόμ. ὁ ἀρήν)·

2) ὁ **Ἄρης**, τοῦ Ἄρεως (από το Ἄρηος με αντιμεταχώρηση §62, 5), τῷ Ἄρει, τὸν Ἄρη, ὦ Ἄρες (κατά την γ΄ κλίση) και αιτ. τὸν Ἄρην (κατά την α΄ κλίση)·

3) ἡ **γυνὴ** (κατά την α΄ κλίση), τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναῖκα, ὦ

γύναι - αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξί, τὰς γυναῖκας, ὦ γυναῖκες (κατά την γ΄ κλίση)·

4) **τὸ δάκρυον**, τοῦ δακρύου κτλ. (κατά τη β΄ κλίση) - και ονομ., αιτ. και κλητ. δάκρυ (κατά την γ΄ κλίση)·

5) **ὁ Θαλῆς** (από το Θαλέης), τοῦ Θαλοῦ, τῷ Θαλῇ, τὸν Θαλῆν (κατά τα συνηρημένα της α΄ κλίσης) - γεν. και τοῦ Θάλεω (κατά τα αττικόκλιτα) – και τοῦ Θάλητος, τῷ Θάλητι, τὸν Θάλητα (κατά την γ΄ κλίση)·

6) **ὁ Οἰδίπους**, τοῦ Οἰδίποδος, τῷ Οἰδίποδι, ὦ Οἰδίπου (κατά την γ΄ κλ.) – και τοῦ Οἰδίπου, τὸν Οἰδίπουν (κατά τα συνηρημένα της β΄ κλίσης, όπως τοῦ περίπλου, τὸν περίπλουν)·

7) **ὁ ὄνειρος και τὸ ὄνειρον**, τοῦ ὀνείρου κτλ. (κατά τη β΄ κλίση), τοῦ ὀνείρατος, τῷ ὀνείρατι- τὰ ὀνείρατα, τῶν ὀνειράτων, τοῖς ὀνείρασι (κατά την γ΄ κλίση)·

8) **ὁ πρεσβευτής**, τοῦ πρεσβευτοῦ, τῷ πρεσβευτῇ κτλ. (κατά την α΄ κλίση) -οἱ πρέσβεις (=οἱ πρεσβευταί), τῶν πρέσβεων, τοῖς πρέσβεσι κτλ.) (κατά την γ΄ κλίση), από το ποιητ. όν. ὁ πρέσβυς (=ὁ γέρων), που οι πεζογράφοι το έλεγαν πρεσβύτης·

9) **τὸ πῦρ,** τοῦ πυρός, τῷ πυρὶ κτλ. (κατά την γ΄ κλίση) - τὰ πυρά, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς κτλ. (κατά τη β΄ κλίση)·

10) **ὁ υἱός**, τοῦ υἱοῦ, τῷ υἱῷ κτλ. (κατά τη β΄ κλίση) – και τοῦ υἱέος, τῷ υἱεῖ - οἱ υἱεῖς, τῶν υἱέων, τοῖς υἱέσι, τοὺς υἱεῖς κτλ. (κατά τη γ΄ κλίση)·

11) **ὁ χρὼς** (= δέρμα, έπιδερμίδα), τοῦ χρωτός, τῷ χρωτί, τὸν χρῶτα (κατά την γ΄ κλίση) - αλλά δοτ. Και χρῷ (κατά τα αττικόκλιτα, στη φράση ἐν χρῷ = ως το δέρμα).

3. Μεταπλαστά

150. Μεταπλαστά λέγονται μερικά ουσιαστικά που κλίνονται κατά μία ορισμένη κλίση σε όλες τις πτώσεις, αλλά το θέμα τους (μεταπλάσσεται, δηλ.) μεταβάλλεται σε ορισμένες πτώσεις π.χ.

1) **ὁ Ἀπόλλων**, τοῦ Ἀπόλλων-ος, τῷ Ἀπόλλων-ι, τὸν Ἀπόλλων-α και Ἀπόλ-λω, ὦ Ἄπολλον (θ. Ἀπολλων-, Ἀπολ-λω-, Απολλον)·

2) **τὸ γόνυ**,τοῦ γόνατ-ος, τῷ γόνατ-ι, τὸ γόνυ - τὰ γόνατ-α, τῶν γονάτ-ων, τοῖς γόνασι κτλ. (θ. γονυ-, γονατ-)·

3) **τὸ δέλεαρ** (= δόλωμα), τοῦ δελέατ-ος,τῷ δελέατ-ι κτλ. (θ. δελεαρ-, δελεατ-)·

4) **τὸ δόρυ**, τοῦ δόρατ-ος, τῷ δόρατ-ι κτλ. - τὰ δόρατ-α, τῶν δοράτ-ων κτλ. (θ.δορυ-, δορατ-)·

5) ὁ **Ζεύς**, τοῦ Δι-ός, τῷ Δι-ί, τὸν Δί-α, ὦ Ζεῦ (θ. Ζευ-, Δι-)·

6) **τὸ ἧπαρ** (= συκώτι), τοῦ ἥπατ-ος, τῷ ἥπατ-ι κτλ. - τὰ ἥπατ-α, τῶν ἡπάτ-ων κτλ. (θ. ἡπαρ-, ἡπατ-)·

7) ἡ **κλείς**, τῆς κλειδ-ός, τῇ κλειδ-ί, τὴν κλεῖδ-α και τὴν κλεῖ-ν, αἱ κλεῖδ-ες, τῶν κλειδ-ῶν, ταῖς κλει-σί, τὰς κλεῖδ-ας και τὰς κλεῖς (θ. κλειδ-, κλει-)·

8) **τὸ κνέφας** (= σκοτάδι), τοῦ (κνέφεσ-ος, κνέφε-ος) κνέφους, τῷ (κνέφεσ-ι, κνέφε-ϊ) κνέφει (κατά το βέλος· πβ. §136) και τῷ (κνέφα-σι, κνέφα-ϊ) κνέφᾳ, τὸ κνέφας (κατά τὸ κρέας· πβ. §139), χωρίς πληθ. (θ. κνεφασ- και κνεφεσ-)·

9) **ὁ, ἡ κύων**, κυν-ός, κυν-ί, κύν-α, κύον - κύν-ες, κυν-ῶν, κυ-σί(ν), κύν- ας, κύν-ες (θ. κυων-, κυον-, κυν-)·

10) **ὁ μἀρτυς**, τοῦ μάρτυρ-ος, τῷ μάρτυρ-ι, τὸν μάρτυρ-α, ὦ μάρτυς - οἱ μάρτυρ-ες, τῶν μαρτύρ-ων, τοῖς μάρτυ-σι, τοὺς μάρτυρ-ας κτλ. (θ. μαρτυ-, μαρτυρ-)·

11) **ἡ ναῦς** (= πλοίο), τῆς νε-ὼς (από το νη-ὸς με αντιμεταχώρηση §62, 5), τῇ νη-ί, τὴν ναῦ-ν, ὦ ναῦ - αἱ νῆ-ες, τῶν νε-ῶν, ταῖς ναυ-σί, τὰς ναῦς, ὦ νῆ-ες (θ. ναυ-, νη-, νε-)·

12) **τὸ οὖς** (βλ. §123, 4), τοῦ ὠτός, τῷ ὠτ-ί, τὸ οὖς - τὰ ὦτ-α, τῶν ὤτ-ων (βλ. §145), τοῖς ὠ-σί, τὰ ὦτ-α, ὦ ὦτ-α - τὼ ὦτ-ε, τοῖν ὤτ-οιν (θ. οὐσ-, ὠτ-)·

13) **ὁ Ποσειδῶν** (από το Ποσειδάων), τοῦ Ποσειδῶν-ος, τῷ Ποσειδῶν-ι, τὸν Ποσειδῶν-α και Ποσειδῶ, ὦ Πόσειδον (θ. Ποσειδαων-=Ποσειδων-, Ποσειδω-, Ποσειδον-)·

14) ἡ **Πνύξ**, τῆς Πυκν-ός, τῇ Πυκν-ί, τὴν Πύκν-α (θ. Πνυκ-, Πυκν-, βλ. §62, 3, πβ. και §66)·

15) ὁ **σὴς** (= σκόρος), τοῦ σε-ὸς (από το σεσ-ὸς) - οἱ σέ-ες, τῶν σέ-ων, τοὺς σέ-ας και τοῦ σητ-ός, οἱ σῆτ-ες, τῶν σητ-ῶν, τοὺς σῆτ-ας (θ. σησ-, σεσ-, σητ-)·

16) **τὸ στέαρ** (= λίπος), τοῦ στέατ-ος, τῷ στέατ-ι κτλ. (θ. στεαρ-στεατ-)·

17) **τὸ ὕδωρ**, τοῦ ὕδατ-ος, τῷ ὕδατ-ι κτλ. (θ. ὑδωρ-, ὑδατ-)·

18) **τὸ φρέαρ** (= πηγάδι), τοῦ φρέατ-ος, τῷ φρέατ-ι κτλ.(θ. φρεαρ-, φρεατ-)·

19) ἡ **χείρ**, τῆς χειρ-ός, τῇ χειρ-ί, τὴν χεῖρ-α, ὦ χεὶρ - αἱ χεῖρ-ες, τῶν χειρ-ῶν, ταῖς χερ-σί, τὰς χεῖρ-ας, ὦ χεῖρ-ες - τὼ χεῖρ-ε, τοῖν χερ-οῖν (θ. χειρ-, χερ-).

4. Ιδιόκλιτα

151. Ιδιόκλιτα ουσιαστικά λέγονται όσα δεν κλίνονται σύμφωνα με μία από τις τρεις κλίσεις, παρά ακολουθούν δικό τους σχηματισμό, δηλ. κλίνονται με ιδιαίτερο τρόπο. Τέτοια είναι μερικά κύρια ονόματα α) ελληνικά με συντομότερο τύπο, δηλ. με αφαίρεση συλλαβών και β) ξενικά π.χ.

ονομαστική	γεν.	δοτ.	αιτ.	κλ.
Ἀλεξᾶς (από το Ἀλέξανδρος)	-ᾶ	-ᾷ	-ᾶν	-ᾶ
Μητρᾶς (από το Μητρόδωρος)	-ᾶ	-ᾷ	-ᾶν	-ᾶ
Φιλῆς (από το Φιλήμων)	-ῆ	-ῇ	-ῆν	-ῆ
Διονῦς (από το Διονύσιος)	-ῦ	-ῦ	-ῦν	-ῦ
Ἰησοῦς (εβραϊκό όνομα)	-οῦ	-οῦ	-οῦν	-οῦ

Νεκῶς (αιγυπτ. όνομα)	**-ῶ**	**-ῷ**	**-ῶν**	**-ῶ**

Ιδιόκλιτα είναι και μερικά προσηγορικά σε -ᾶς: ὁ φαγᾶς, ὁ καταφαγᾶς (= αυτός που τρώει αρπαχτικά), ὁ τρεσᾶς (= άνθρωπος που τρέπεται σε φυγή από φόβο, δειλός) κ.ά.

Τα ιδιόκλιτα συνηθίζονται μόνο στον ενικό.

5. Ἄκλιτα

152. Ἄκλιτα ουσιαστικά λέγονται όσα δεν κλίνονται, δηλ. όσα διατηρούν σε όλες τις πτώσεις τον ίδιο τύπο. Τέτοια είναι:

1) το ουδ. όν. τὸ χρεὼν (= η ανάγκη), τοῦ χρεών, τῷ χρεὼν κτλ.·

2) τα ονόμ. των γραμμάτων του αλφαβήτου (που συνηθίζονται ουδέτερα): τὸ ἄλφα (τοῦ ἄλφα κτλ.),

τὸ βῆτα (τοῦ βῆτα κτλ.), **τὸ γάμμα** (τοῦ γάμμα κτλ.)·

3) το απαρέμφατο με το ουδέτερο άρθρο: **τὸ λέγειν** (τοῦ λέγειν κτλ.)·

4) οποιαδήποτε λέξη (κλιτή ή άκλιτη), καθώς και φράση ολόκληρη, όταν χρησιμοποιούνται ως παραδείγματα ή ως ουσιαστικά αποχωρισμένα από την όλη φράση, με το ουδ. άρθρο εμπρός από αυτά: **τὸ ἄνθρωπος** ἐστὶν ὄνομα τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν **τοῦ ἄνθρωπος τὸ λίαν** ἦσσον ἐπαινῶ **τοῦ μηδὲν ἄγαν**·(πβ. τα νεοελλ.: **το παίζω** είναι ρήμα να κλιθεί ο αόριστος **του παίζω**·**το πάτερ ἡμῶν, του πάτερ ἡμῶν** κτλ.)·

5) μερικά ξενικά κύρια ονόματα: **ὁ Ἀδὰμ** (τοῦ Ἀδὰμ κτλ.), **ὁ Δαβὶδ** (τοῦ Δαβὶδ κτλ.), **τὸ Πάσχα** (τοῦ Πάσχα κτλ.), ονόματα εβραϊκά κ.ά.

6. Ελλειπτικά

153. Ελλειπτικά ουσιαστικά λέγονται όσα είναι εύχρηστα μόνο σε μερικές πτώσεις. Τέτοια είναι:

1) οι λ. **τὸ ὄφελος, τὸ ὄναρ** και **τὸ ὕπαρ** (= όραμα, οπτασία), που είναι εύχρηστες μόνο στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού (πβ. τα νεοελλ.: το δείλι, το πρωί κτλ.)·

2) οι λ. **τὸ δέμας** (= σώμα), **τὸ σέβας** και **τὸ σέλας** (=λαμπρό φως), που είναι εύχρηστες επίσης στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού·

3) η λ. **μάλης** (γεν.),εύχρηστη μόνο στη φράση ὑπὸ μάλης (= κάτω από τη μασχάλη)·

4) η λ. **νέωτα** (αιτ. εν.), εύχρηστη στη φράση ἐς νέωτα (=του χρόνου)·

5) οι κλητικές **ὦ μέλε** (= καλέ μου) και **ὦ τᾶν** (= φίλε μου).

12ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΕΠΙΘΕΤΑ

Γενικά για τα επίθετα

1. Ορισμός, γένη και καταλήξεις των επιθέτων

154. Επίθετα λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν ιδιότητα ή ποιότητα ουσιαστικών: σοφὸς (ἀνήρ), καλὴ (γυνή), ὑψηλὸν (ὄρος)·

155. Από τα επίθετα:

1) πολλά είναι **τρικατάληκτα με τρία γένη**, δηλ. έχουν τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο) και τρεις καταλήξεις, μία για κάθε γένος: ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν– ὁ βαθύς, ἡ βαθεῖα, τὸ βαθύ·

2) αρκετά είναι **δικατάληκτα με τρία γένη**, δηλ. έχουν τρία γένη,

αλλά μόνο δύο καταλήξεις, μία για το αρσενικό και το θηλυκό και μία για το ουδέτερο: ὁ, ἡ ἄφθονος, τὸ ἄφθονον –ὁ, ἡ ἐπιμελής,τὸ ἐπιμελές·

3) μερικά είναι **μονοκατάληκτα με δύο γένη,** δηλ. έχουν μόνο δύο γένη, το αρσενικό και το θηλυκό και μία κοινή κατάληξη: ὁ, ἡ πένης – ὁ, ἡ φυγὰς –ὁ, ἡ ἄρπαξ.

2. Κλίση των επιθέτων

156. Τα επίθετα ανάλογα με την κατάληξή τους κλίνονται κατά μία από τις κλίσεις των ουσιαστικών. Και:

1) τα **τρικατάληκτα με τρία γένη** σχηματίζουν το θηλυκό πάντοτε κατά την α΄ κλίση (ἡ δικαία, ἡ καλή – ἡ βαθεῖα, ἡ πᾶσα) και το αρσενικό και το ουδέτερο άλλα κατά τη β΄

κλίση και άλλα κατά την γ΄κλίση (ὁ δίκαιος, τὸ δίκαιον, γεν. τοῦ δικαίου –ὁ ἅπας, τὸ ἅπαν, γεν. τοῦ ἅπαντος)·

2) τα **δικατάληκτα με τρία γένη** κλίνονται άλλα κατά τη β΄ και άλλα κατά την γ΄ κλίση: ὁ, ἡ βάρβαρος, τὸ βάρβαρον, γεν. τοῦ βαρβάρου – ὁ, ἡ σώφρων, τὸ σῶφρον, γεν. τοῦ σώφρονος·

3) τα **μονοκατάληκτα με δύο γένη** κλίνονται τα περισσότερα κατά την γ΄ κλίση: ὁ, ἡ φυγάς, γεν. φυγάδος– ὁ, ἡ πένης, γεν. πένητος.

157. Όσα επίθετα σχηματίζουν το αρσενικό και το ουδέτερο κατά τη β΄ κλίση λέγονται **δευτερόκλιτα** όσα σχηματίζουν τα δύο αυτά γένη κατά την γ΄ κλίση λέγονται **τριτόκλιτα.**

13ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

1. Ασυναίρετα δευτερόκλιτα επίθετα

158. α) Τρικατάληκτα με 3 γένη (σε -ος, -η, -ον και -ος, -α, -ον)

(θ. σοφο-, σοφη-, σοφο-)

Ενικός αριθμός			
ον.	σοφὸς	σοφὴ	σοφὸν
γεν.	σοφοῦ	σοφῆς	σοφοῦ
δοτ.	σοφῷ	σοφῇ	σοφῷ
αιτ.	σοφὸν	σοφὴν	σοφὸν
κλ.	σοφὲ	σοφὴ	σοφὸν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	σοφοὶ	σοφαὶ	σοφὰ
γεν.	σοφῶν	σοφῶν	σοφῶν
δοτ.	σοφοῖς	σοφαῖς	σοφοῖς
αιτ.	σοφοὺς	σοφὰς	σοφὰ
κλ.	σοφοὶ	σοφαὶ	σοφὰ

(θ. δικαιο-, δικαια-, δικαιο-)

Ενικός αριθμός			
ον.	δίκαι**ος**	δικαί**α**	δίκαι**ον**
γεν.	δικαίου	δικαίας	δικαίου
δοτ.	δικαίῳ	δικαίᾳ	δικαίῳ
αιτ.	δίκαιον	δικαίαν	δίκαιον
κλ.	δίκαιε	δικαία	δίκαιον
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια
γεν.	δικαίων	δικαίων	δικαίων
δοτ.	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις
αιτ.	δικαίους	δικαίας	δίκαια
κλ.	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.		
σοφὼ	σοφὰ	σοφὼ
δικαίω	δικαία	δικαίω
γεν., δοτ.		
σοφοῖν	σοφαῖν	σοφοῖν
δικαίοιν	δικαίαιν	δικαίοιν

Επίθετα σε ος, -η, -ον: ἀγαθὸς (-ή, -όν), ἀγνός, θερμός, κακός, καλός, πιστός, σεμνός, ὑψηλός· ἀρχικός, ἠθικός, θετικός, λογικός, σωματικός, φυσικός, ψυχικός ἐαρινός, νυκτερι-νός, χειμερινός- φίλος (φίλη, φίλον), ἴσος, κοῦφος, μέσος, ἀνθρώπινος (·ίνη, -ινον), κρίθινος, λίθινος, ξύλινος κ.ά.- Επίσης τα ρήματ. επίθ. σε-τός: ἁλωτὸς (-ή, τόν), βατός, γραπτός, δυνατός, θαυμαστός κ.ά. (§393) τα τακτικά αριθμητικά: πρῶτος (πρώτη, πρῶτον), τρίτος, τέταρτος, πέμπτος, ἕκτος, ἕβδομος, ὄγδοος,... εἰκοστός,... ἑκατοστός,... χιλιοστός κτλ. (§208) κ.ά.

Επίθετα σε -ος, -α, -ον: ἀραιὸς (-ά, -όν), δεξιός, παλαιός, στερεός, καθαρός, λαμπρός, μικρός, πονηρός - ἀνδρεῖος (-εία, -εῖον) ἀρχαῖος,

γεν-ναῖος, νέος, λεῖος, ὡραῖος, διψα-λέος, θαρραλέος, πειναλέος - ἅγιος (-ία, -ιον), ἄξιος, βέβαιος, ἐπιτήδειος, πλούσιος, τέλειος κ.ά.- Επίσης τα ρηματ. επίθ. σε -τέος: γραπτέος, διαβατέος, εὐεργετητέος, ὠφελητέος κ.ά. (§393) τα απόλυτα αριθ-μητικά σε πληθυντικό: διακόσιοι
(-αι, -α), τριακόσιοι, τετρακόσιοι,... χίλιοι,... μύριοι κτλ. (§207, γ), τα χρονικά αριθμητικά: δευτεραῖος, τριταῖος, τεταρταῖος κτλ.·τα αναλο-γικά αριθμητικά: διπλάσιος (-ία, -ιον), τριπλά-σιος, τετραπλάσιος κτλ. (§208), το τακτικό αριθμητ. δεύτερος (-έρα, -ερον) κ.ά.

Παρατηρήσεις

159. Το θηλυκό των τρικατάληκτων επιθέτων σε **-ος:**

1) λήγει σε **-η**, αν πριν από την κατάληξη **–ος** του αρσενικού υπάρχει σύμφωνο εκτός από το **ρ**: ἀγαθός, ἀγαθή – πιστός, πιστή, λήγει σε **-α**, αν πριν από την κατάλ. **–ος** του αρσενικού υπάρχει φωνήεν ή **ρ**: ἅγιος, ἁγία –γενναῖος, γενναία –φαιδρός, φαιδρὰ (εκτός από το ὄγδοος, ὀγδόη)·

2) στην ονομαστική, γεν. και κλητ. του πληθυντικού τονίζεται όπου και όπως τονίζεται στις ίδιες πτώσεις το αρσενικό: ἡ ἁγία –αἱ ἅγιαι, τῶν ἁγίων, ὦ ἅγιαι (όπως οἱ ἅγιοι, τῶν ἁγίων, ὦ ἅγιοι), ἡ γενναία –αἱ γενναῖ-αι, τῶν γενναίων, ὦ γενναῖαι (όπως οἱ γενναῖοι,τῶν γενναίων, ὦ γενναῖοι), ἡ φαιδρὰ – αἱ φαιδραί, τῶν φαιδρῶν, ὦ φαιδραὶ (όπως οἱ φαιδροί, τῶν φαιδρῶν, ὦ φαιδροί). Έτσι και αἱ μύριαι (= δέκα χιλιάδες), τῶν μυρίων, ὦ μύριαι (όπως οἱ μύριοι, τῶν μυρίων,

ὦ μύριοι) αἱ μυρίαι (=αναρίθμητες), τῶν μυρίων, ὦ μυρίαι (όπως οἱ μυρίοι, τῶν μυρίων, ὦ μυρίοι).

160. β) Δικατάληκτα με τρία γένη (σε -ος, -ον)

(θ. ἀφθονο-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ ἄφθονος	τὸ ἄφθονον
γεν.	τοῦ τῆς ἀφθόνου	τοῦ ἀφθόνου
δοτ.	τῷ τῇ ἀφθόνῳ	τῷ ἀφθόνῳ
αιτ.	τὸν τήν ἄφθονον	τὸ ἄφθονον
κλ.	(ὦ) ἄφθονε	(ὦ) ἄφθονον
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ ἄφθονοι	τὰ ἄφθονα
γεν.	τῶν ἀφθόνων	τῶν ἀφθόνων
δοτ.	τοῖς ταῖς ἀφθόνοις	τοῖς ἀφθόνοις
αιτ.	τοὺς τὰς ἄφθονους	τὰ ἄφθονα
κλ.	(ὦ) ἄφθονοι	(ὦ) ἄφθονα

(θ. τιμωρο-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ τιμωρὸς	τὸ τιμωρὸν
γεν.	τοῦ τῆς τιμωροῦ	τοῦ τιμωροῦ
δοτ.	τῷ τῇ τιμωρῷ	τῷ τιμωρῷ
αιτ.	τὸν τὴν τιμωρὸν	τὸ τιμωρὸν
κλ.	(ὦ) τιμωρὲ	(ὦ) τιμωρὸν
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ τιμωροὶ	τὰ τιμωρὰ
γεν.	τῶν τιμωρῶν	τῶν τιμωρῶν
δοτ.	τοῖς ταῖς τιμωροῖς	τοῖς τιμωροῖς
αιτ.	τοὺς τὰς τιμωροὺς	τὰ τιμωρὰ
κλ.	(ὦ) τιμωροὶ	(ὦ) τιμωρὰ

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., τώ, κλ.	γεν., δοτ.
(ὦ) ἀφθόνω	τοῖν ἀφθόνοιν
(ὦ) τιμωρώ	τοῖν τιμωροῖν

Παρατηρήσεις

161. Από τα δευτερόκλιτα επίθετα είναι δικατάληκτα:

α) τα περισσότερα από τα σύνθετα σε **-ος**: ὁ, ἡ ἄγονος, τὸ ἄγονον– ὁ, ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον -ὁ, ἡ ἄκαιρος, τὸ ἄκαιρον -ὁ, ἡ ἄκαρπος, τὸ ἄκαρπον -ὁ, ἡ ἀξιόμαχος, τὸ ἀξιόμαχον -ὁ, ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον κ.ά.

β) τα απλά επίθετα αἴθριος, αἰφνίδιος, βάναυσος, βάρβαρος, βάσκανος, βέβηλος, γαμήλιος, δόκιμος, ἔωλος (= παλιός), ἥμερος, ἤρεμος, ἥσυχος, κίβδηλος, λάβρος, λάλος, χέρσος, τιθασὸς (= εξημερωμένος, ήμερος)·

γ) μερικά επίθετα σε **-ος**, που χρησιμοποιούνται (στο αρσεν. και το θηλ.) και ως ουσιαστικά: ὁ, ἡ ἀγωγός, τὸ ἀγωγὸν (= αυτός που

οδηγεί, που φέρνει) —ὁ, ἡ βοηθός, τὸ βοηθὸν (= αυτός που βοηθεί) –ὁ, ἡ τιμωρός, τὸ τιμωρὸν (= αυτός που τιμωρεί) –ὁ, ἡ τύραννος, τὸ τύραννον (= τυραννικός).

2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα

162. Μερικά δευτερόκλιτα επίθετα, που πριν από το χαρακτήρα τους **ο** έχουν άλλο **ο** ή **ε**, συναιρούνται σε όλες τις πτώσεις. Τα επίθετα αυτά λέγονται **συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα** (πβ. §99). Από αυτά άλλα είναι τρικατάληκτα (με τρία γένη) και άλλα δικατάληκτα (με τρία γένη).

α) Τρικατάληκτα με τρία γένη

(θ. χρυσεο-) (θ. χρυσεᾱ)

Ενικός αριθμός		
ον.	(χρύσεος) χρυσοῦς	(χρυσέᾱ) χρυσῆ
γεν.	(χρυσέου) χρυσοῦ	(χρυσέας) χρυσῆς
δοτ.	(χρυσέῳ) χρυσῷ	(χρυσέᾳ) χρυσῇ
αιτ.	(χρύσεον) χρυσοῦν	(χρυσέαν) χρυσῆν
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	(χρύσεοι) χρυσοῖ	(χρύσεαι) χρυσαῖ
γεν.	(χρυσέων) χρυσῶν	(χρυσέων) χρυσῶν
δοτ.	(χρυσέοις) χρυσοῖς	(χρυσέαις) χρυσαῖς
αιτ.	(χρυσέους) χρυσοῦς	(χρυσέας) χρυσᾶς

(θ. χρυσεο-)

Ενικός αριθμός	
ον.	(χρύσεον) χρυσοῦν
γεν.	(χρυσέου) χρυσοῦ
δοτ.	(χρυσέῳ) χρυσῷ
αιτ.	(χρύσεον) χρυσοῦν
Πληθυντικός αριθμός	
ον.	(χρύσεα) χρυσᾶ
γεν.	(χρυσέων) χρυσῶν
δοτ.	(χρυσέοις) χρυσοῖς
αιτ.	(χρύσεα) χρυσᾶ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	γεν., δοτ
(χρυσέω) χρυσὼ	(χρυσέοιν) χρυσοῖν
(χρυσέα) χρυσᾶ	(χρυσέαιν) χρυσαῖν
(χρυσέω) χρυσὼ	(χρυσέοιν) χρυσοῖν

Κατά το (χρύσεος) χρυσοῦς κλίνονται: (κυάνεος) κυανοῦς, (κυανέα) κυανῆ, (κυάνεον) κυανοῦν, λινοῦς, λινῆ, λινοῦν, φοινικοῦς, φοινικῆ, φοινικοῦν, χαλκοῦς, χαλκῆ, χαλκοῦν κ.ά.

Όμοια κλίνονται τα πολλαπλασιαστικά αριθμητικά σε -πλοῦς, -πλῆ, -πλοῦν: (ἁπλόος) ἁπλοῦς, (ἁπλόη) ἁπλῆ, (ἁπλόον) ἁπλοῦν (γεν. τοῦ ἁπλοῦ, τῆς ἁπλῆς, τοῦ ἁπλοῦ κτλ.), διπλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν, τριπλοῦς, τριπλῆ, τριπλοῦν κτλ., καθώς και τα πολλαπλοῦς, -ῆ, -οῦν, ποσαπλοῦς, -ῆ, -οῦν (βλ. §209).

β) Δικατάληκτα με 3 γένη (σε -ους -ουν)

(θ. εὐνοο·)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ (εὔνοος) εὔνους	τὸ (εὔνοον) εὔνουν
γεν.	τοῦ τῆς (εὐνόου) εὔνου	τοῦ (εὐνόου) εὔνου
δοτ.	τῷ τῇ (εὐνόῳ) εὔνῳ	τῷ (εὐνόῳ) εὔνῳ
αιτ.	τὸν τὴν (εὔνοον) εὔνουν	τό (εὔνοον) εὔνουν
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ (εὔνοοι) **εὖνοι**	τὰ (εὔνοα) **εὔνοα**
γεν.	τῶν (εὐνόων) εὔνων	τῶν (εὐνόων) εὔνων
δοτ.	τοῖς ταῖς (εὐνόοις) εὔνοις	τοῖς (εὐνόοις) εὔνοις
αιτ.	τοὺς τὰς (εὐνόους) εὔνους	τὰ (εὔνοα) **εὔνοα**

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	γεν., δοτ.
τὼ (εὐνόω) εὔνω	τοῖν (εὐνόοιν) εὔνοιν
τὼ (εὐνόω) εὔνω	τοῖν (εὐνόοιν) εὔνοιν

Κατά το εὔνους κλίνονται επίθετα σύνθετα με δεύτερο συνθετικό τις λέξεις νοῦς, πλοῦς, ῥοῦς, χροῦς, π.χ. ἄνους, δύσνους, κακόνους, κουφόνους, σύννους, ἁπλους, δύσπλους, εὔπλους, εὔρους, ἄχρους, εὔχρους κ.ά.

Παρατηρήσεις

163. Τα συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα:

1) σχηματίζονται όπως και τα αντίστοιχα συνηρημένα ουσιαστικά της β΄και της α΄κλίσης (βλ. §99 και §92)·

2) δεν έχουν κλητική.

164. Στα τρικατάληκτα συνηρημένα επίθετα σε **-οῦς** όλες οι πτώσεις και των τριών γενών τονίζονται στη λήγουσα, ακόμη και όταν δεν τονίζεται κανένα από τα φωνήεντα που συναιρούνται (αντίθετα με τον κανόνα §54): (χρύσεος) χρυσοῦς– (σιδήρεος) σιδηροῦς –(ἀργύρεαι) ἀργυραῖ (από αναλογία προς τις πτώσεις που τονίζονται κανονικά στη λήγουσα, πβ. §100, 2).

165. Στα δικατάληκτα συνηρημένα επίθετα σε **-ους**:

1) το οα στο τέλος του πληθ. των ουδετέρων μένει ασυναίρετο: εὔνοα, εὔχροα·

2) η λήγουσα –οι της ονομ. του πληθ. των αρσενικών λογαριάζεται βραχύχρονη, αν και προκύπτει από συναίρεση: εὖνοι, εὖπλοι (από αναλογία προς τα ασυναίρετα: οἱ φαῦλοι)·

3) όλες οι πτώσεις και των τριών γενών τονίζονται στην παραλήγουσα, ακόμη και όταν η λήγουσα προκύπτει από συναίρεση τονισμένου φωνήεντος: τοῦ (εὐνόου) εὔνου, τῶν (εὐνόων) εὔνων (από αναλογία προς τους τύπους που κανονικά τονίζονται στην παραλήγουσα: εὔνοος – εὔνους, εὔνοοι – εὖνοι κτλ.).

3. Αττικόκλιτα επίθετα

166. Μερικά επίθετα κλίνονται κατά την αττική δεύτερη κλίση (βλ. §101) και λέγονται **αττικόκλιτα.** Των επιθέτων αυτών το αρσενικό και το θηλυκό λήγει σε **–ως** και το ουδέτερο σε **-ων.**

Παραδείγματα

(θ. ἱλεω-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ ἵλεως	τὸ ἵλεων
γεν.	τοῦ τῆς ἵλεω	τοῦ ἵλεω
δοτ.	τῷ τῇ ἵλεῳ	τῷ ἵλεῳ
αιτ.	τὸν τὴν ἵλεων	τὸ ἵλεων
κλ.	(ὦ) ἵλεως	(ὦ) ἵλεων
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ ἵλεῳ	τὰ ἵλεα
γεν.	τῶν ἵλεων	τῶν ἵλεων
δοτ.	τοῖς ταῖς ἵλεῳς	τοῖς ἵλεῳς
αιτ.	τοὺς τὰς ἵλεως	τὰ ἵλεα
κλ.	(ὦ) ἵλεῳ	(ὦ) ἵλεα

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ. τώ, κλ.	γεν., δοτ.
(ὦ) ἵλεω	τοῖν ἵλεῳν

Παρατηρήσεις

167. Τα αττικόκλιτα επίθετα:

1) είναι δικατάληκτα: ὁ, ἡ ἀγήρως, τὸ ἀγήρων –ὁ, ἡ ἀξιόχρεως, τὸ ἀξιόχρεων –ὁ, ἡ λεπτόγεως, τό λεπτόγεων (= αυτός που έχει γη λεπτή, όχι λιπαρή) κ.ά. ·τρικατάληκτο είναι μόνο το επίθ. πλέως, πλέα, πλέων (που το θηλυκό του σχηματίζεται κατά την α΄ κλίση), αλλά τα σύνθετά του είναι δικατάληκτα: ὁ, ἡ ἔμπλεως, τὸ ἔμπλεων·

2) στην ονομαστ., αιτιατ. και κλητ. του πληθυντικού του ουδετέρου έχουν κατάληξη **–α** κατά τα ουδέτερα της κοινής β΄ κλίσης: ἵλεα, ἀξιόχρεα (όπως: δίκαια).

14ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

168. Τα τριτόκλιτα επίθετα διαιρούνται κατά το χαρακτήρα τους, όπως και τα ουσιαστικά, σε **φωνηεντόληκτα** και **συμφωνόληκτα** (π.β. §107).

Α΄. Φωνηεντόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης

169 α) Τρικατάληκτα (σε -ὖς, -ειᾰ, -ὖ)

(θ. βαθυ-, βαθε-)

Ενικός αριθμός			
ον.	βαθὺ-ς	βαθεῖα	βαθὺ
γεν.	βαθέ-**ος**	βαθείας	βαθέ-**ος**
δοτ.	βαθεῖ	βαθείᾳ	βαθεῖ
αιτ.	βαθὺ-ν	βαθεῖαν	βαθὺ
κλ.	βαθὺ	βαθεῖα	βαθὺ

Πληθυντικός αριθμός			
ον.	βαθεῖς	βαθεῖαι	βαθέ-α
γεν.	βαθέ-ων	βαθειῶν	βαθέ-ων
δοτ.	βαθέ-σι	βαθείαις	βαθέ-σι
αιτ.	βαθεῖς	βαθείας	βαθέ-α
κλ.	βαθεῖς	βαθεῖαι	βαθέ-α

(θ. θηλυ-, θηλε-)

Ενικός αριθμός			
ον.	θῆλυ-ς	θήλειᾰ	θῆλυ
γεν.	θήλε-ος	θηλείας	θήλε-ος
δοτ.	θήλει	θηλείᾳ	θήλει
αιτ.	θῆλυ-ν	θήλειᾰν	θῆλυ
κλ.	θῆλυ	θήλειᾰ	θῆλυ
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	θήλεις	θήλειαι	θήλε-α
γεν.	θηλέ-ων	θηλειῶν	θηλέ-ων
δοτ.	θήλε-σι	θηλείαις	θήλε-σι
αιτ.	θήλεις	θηλείας	θήλε-α
κλ.	θήλεις	θήλειαι	θήλε-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.τώ, κλ. (ῷ)		
βαθεῖ	βαθεία	βαθεῖ
θήλει	θηλεία	θήλει
γεν. δοτ.τοῖν		
βαθέ-οιν	βαθείαιν	βαθέ-οιν
θηλέ-οιν	θηλείαιν	θηλέ-οιν

Παρατηρήσεις

170. Τα τριτόκλιτα επίθετα σε -υς, -εια, -υ:

1) στο αρσεν. (και στο ουδέτερο) είναι γενικώς οξύτονα: βαθύς, βαρύς, βραδύς, γλυκύς, δασύς, εὐθύς, εὐρύς, ἡδύς, θρασύς, ὀξύς, παχύς, ταχύς, τραχύς κ.ά.· βαρύτονα είναι μόνο το θῆλυς, θήλεια, θῆλυ και το ἥμισυς, ἡμίσεια, ἥμισυ (γεν. του ἡμίσεος, τῆς ἡμισείας, τοῦ ἡμίσεος κτλ.)·

2) παρουσιάζονται με δύο θέματα: το ένα σε -υ, από το οποίο σχηματίζονται η ονομαστ., αιτιατ. και κλητ. του ενικού του αρσεν. και του ουδετέρου, και το άλλο σε -ε, από το οποίο σχηματίζονται όλες οι άλλες πτώσεις και των τριών γενών·

3) συναιρούν το χαρακτήρα ε με το ακόλουθο ε ή ι σε ει· το ἥμισυς συναιρεί πολλές φορές και το ε+α στο τέλος του ουδετέρου σε -η: τὰ ἡμίσεα και τὰ ἡμίση.

4) την κλητ. του ενικού του αρσεν. τη σχηματίζουν χωρίς κατάληξη -ς (ὦ βαθύ, ὦ ταχύ, ὦ θῆλυ, ὦ ἥμισυ) και την αιτιατ. του πληθ. όμοια με την ονομαστική (τοὺς βαθεῖς, τοὺς ταχεῖς· πβ. §112, 4: τοὺς πήχεις).

5) το θηλυκό το σχηματίζουν με την κατάληξη -ja: βαθέ-ja, όπου το ε+ j συναιρείται σε -ει: βαθεῖα.

β) Δικατάληκτα (σε -ῦς, -ῦ, γεν. –υος ἡ -εος)

171. Κατά την γ΄ κλίση κλίνονται και μερικά σύνθετα δικατάληκτα επίθετα σε –υς (αρσ. και θηλ.), -υ (ουδέτ.), γεν. -υος ή-εος, με β΄ συνθετικό ουσιαστικό φωνηεντόληκτο σε -υς (γεν. -υος ή -εως).

(θ. εὐβοτρυ -)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ εὔβοτρυ-ς	τὸ εὔβοτρυ
γεν.	τοῦ τῆς εὐβότρυ-ος	τοῦ εὐβότρυ-ος
δοτ.	τῷ τῇ εὐβότρυ-ϊ	τῷ εὐβότρυ-ϊ
αιτ.	τὸν τήν εὔβοτρυ-ν	τὸ εὔβοτρυ
κλ.	(ὦ) εὔβοτρυ	(ὦ) εὔβοτρυ

Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ εὐβότρυ-ες	τὰ εὐβότρυ-α
γεν.	τῶν εὐβοτρύ-ων	τῶν εὐβοτρύ-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς εὐβότρυ-σι	τοῖς εὐβότρυ-σι
αιτ.	τοὺς τὰς εὐβότρῡ-ς	τὰ εὐβότρυ-α
κλ.	(ὦ) εὐβότρυ-ες	(ὦ) εὐβότρυ-α

(θ. διπηχυ-, διπηχε-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ δίπηχυ-ς	τὸ δίπηχυ
γεν.	τοῦ τῆς διπήχε-**ος**	τοῦ διπήχε-**ος**
δοτ.	τῷ τῇ διπήχει	τῷ διπήχει
αιτ.	τὸν τὴν δίπηχυν	τὸ δίπηχυ
κλ.	(ὦ) δίπηχυ	(ὦ) δίπηχυ

Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ διπήχεις	τὰ διπήχε-α και διπήχη
γεν.	τῶν διπηχέ-ων	τῶν διπηχέ-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς διπήχε-σι	τοῖς διπήχε-σι
αιτ.	τοὺς τὰς διπήχεις	τὰ διπήχε-α (-η)
κλ.	(ὦ) διπήχεις	(ὦ) διπήχε-α (-η)

Δυϊκ. αρ. και για τα 3 γένη

ον.,αιτ.,κλ.	εὐβότρυ-ε	διπήχει
γεν., δοτ	εὐβοτρύ-οιν	διπηχέ-οιν

Κατά το εὔβοτρυς (= αυτός που έχει άφθονα σταφύλια) κλίνονται: πολύιχθυς, φίλιχθυς· λεύκοφρυς, σύνοφρυς· ἄδακρυς, πολύδακρυς, φιλόδακρυς κ.ά.

Κατά το δίπηχυς κλίνονται: τρίπηχυς, τετράπηχυς κτλ., διπέλεκυς, τριπέλεκυς κτλ.

Β΄. Συμφωνόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης

Ι. Αφωνόληκτα

α) Τρικατάληκτα

172. 1. Σε -ας, -ασα, -αν

(θ. παντ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν
γεν.	παντ-ὸς	πάσης	παντ-ὸς
δοτ.	παντ-ὶ	πάσῃ	παντ-ὶ
αιτ.	πάντ-α	πᾶσαν	πᾶν
κλ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	πάντ-ες	πᾶσαι	πάντ-α
γεν.	πάντ-ων	πασῶν	πάντ-ων
δοτ.	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντ-ας	πάσας	πάντ-α
κλ.	πάντ-ες	πᾶσαι	πάντ-α

Όμοια κλίνονται:ἅπας,ἅπασα,ἅπαν· σύμπας, σύμπασα, σύμπαν· ἁπαξάπας, ἁπαξάπασα, ἁπαξάπαν.

173. 2. Σε -εις, -εσσα, -εν

(θ. χαριεντ-, χαριετ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	χαρίεις	χαρίεσσα	χαρίεν
γεν.	χαρίεντ-ος	χαριέσσης	χαρίεντ-ος
δοτ.	χαρίεντ-ι	χαριέσσῃ	χαρίεντ-ι
αιτ.	χαρίεντ-α	χαρίεσσαν	χαρίεν
κλ.	χαρίεν	χαρίεσσα	χαρίεν

Κατά το χαρίεις, -εσσα, -εν (= γεμάτος χάρη, χαριτωμένος) κλίνονται επίθετα που σημαίνουν πλησμονή (βλ. §397, 4): ἀστερόεις, ἠνεμόεις και ἀνεμόεις (= αυτός που έχει πολύ άνεμο ή γρήγορος όπως ο άνεμος), ἰχθυόεις, ὑλήεις (= γεμάτος δάση), φωνήεις (=αυτός που έχει φωνή) κ.ά.

Πληθυντικός αριθμός			
ον.	χαρίε-ντ-ες	χαρίεσσαι	χαρίεντ-α
γεν.	χαριέ-ντ-ων	χαριεσσῶν	χαριέντ-ων
δοτ.	χαρίεσι	χαριέσσαις	χαρίεσι
αιτ.	χαρίε-ντ-ας	χαριέσσας	χαρίεντ-α
κλ.	χαρίε-ντ-ες	χαρίεσσαι	χαρίεντ-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.		
αρσ.	θηλ.	ουδ.
χαρίεντ-ε	χαριέσσα	χαρίεντ-ε
γεν., δοτ.		
αρσ.	θηλ.	ουδ.
χαριέντ-οιν	χαριέσσαιν	χαριέντ-οιν

174. 3 Σε -ων, -ουσα, -ον

(θ. ἀκοντ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ἄκων	ἄκουσα	ἆκον
γεν.	ἄκοντ-ος	ἀκούσης	ἄκοντ-ος
δοτ.	ἄκοντ-ι	ἀκούσῃ	ἄκοντ-ι
αιτ.	ἄκοντ-α	ἄκουσαν	ἆκον
κλ.	ἆκον	ἄκουσα	ἆκον
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	ἄκοντ-ες	ἄκουσαι	ἄκοντ-α
γεν.	ἀκόντ-ων	ἀκουσῶν	ἀκόντ-ων
δοτ.	ἄκουσι	ἀκούσαις	ἄκουσι
αιτ.	ἄκοντ-ας	ἀκούσας	ἄκοντ-α
κλ.	ἄκοντ-ες	ἄκουσαι	ἄκοντ-α

Κατά το ἄκων (= μη θέλοντας, ακούσιος) κλίνεται και το ἑκών, ἑκοῦσα, ἑκὸν (= θέλοντας,εκούσιος), γεν. ἑκόντ-ος, ἑκούσης, ἑκόντ-ος κτλ.

Δυϊκός αριθμός

ον.,	αρσ. ἄκοντ-ε
αιτ.,	θηλ. ἀκούσα
κλ.	ουδ. ἄκοντ-ε
γεν.,	αρσ. ἀκόντ-οιν
δοτ.	θηλ. ἀκούσαιν
	ουδ. ἀκόντ-οιν

β) Δικατάληκτα

175. Μερικά αφωνόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης είναι δικατάληκτα με τρία γένη. Αυτά είναι σύνθετα με β΄ συνθετικό ουσιαστικό τριτόκλιτο αφωνόληκτο (χάρις, ἐλπίς, πούς, ὁδούς κ.ά) και κλίνονται συνήθως όπως το β΄ συνθετικό τους:

1) ὁ, ἡ εὔχαρις, τὸ εὔχαρι· γεν. εὐχάριτ-ος· δοτ. εὐχάριτ-ι· αιτ. τόν, τὴν εὔχαρι-ν, τὸ εὔχαρι – οἱ, αἱ εὐχάριτ-ες, τὰ εὐχάριτ-α· γεν. τῶν εὐχαρίτ-ων· δοτ. εὐχάρι-σι κτλ.·

2) ὁ, ἡ εὔελπις, τὸ εὔελπι· γεν. εὐέλπιδ-ος· δοτ. εὐέλπιδ-ι· αιτ. τόν, τὴν εὔελπι-ν, τὸ εὔελπι· κλ. αρσ. και θηλ. ὦ εὔελπις, ουδ. ὦ εὔελπι· οἱ, αἱ εὐέλπιδ-ες, τὰ εὐέλπιδ-α· γεν. τῶν εὐελπίδ-ων, δοτ. τοῖς εὐέλπι-σι κτλ.·

3) ὁ, ἡ δίπους, τὸ δίπουν· γεν. δίποδ-ος· δοτ. δίποδ-ι· αιτ. τόν, τὴν δίποδ-α (καιδίπουν), τὸ δίπουν· κλ. αρσ. και θηλ. ὦ δίπους, ουδ. ὦ δίπου· οἱ, αἱ δίποδες, τὰ δίποδ-α· γεν. τῶν διπόδ-ων· δοτ. δίποσι κτλ.·

4) ὁ, ἡ μονόδους, τὸ μονόδουν· γεν. μονόδοντ-ος· δοτ. μονόδοντ-ι· αιτ. τόν, τὴν μονόδοντ-α, τὸ μονόδουν κτλ. — οἱ, αἱ μονόδοντ-ες, τὰ μονόδοντ-α· γεν. τῶν μονοδόντ-ων· δοτ. μονόδουσι κτλ.

Όμοια κλίνονται: ἄχαρις, ἄπελπις, φέρελπις, ἄπους, μονόπους, τρίπους κτλ.

γ) Μονοκατάληκτα (με δύο γένη)

176. Μερικά αφωνόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης, απλά ή σύνθετα, είναι μονοκατάληκτα με δύο γένη. Αυτά κλίνονται όπως τα αντίστοιχα ουσιαστικά της γ΄ κλίσης:

ὁ, ἡ βλάξ, γεν. βλακ-ὸς κτλ.· ὁ, ἡ κόλαξ, γεν. κόλακ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἅρπαξ, γεν. ἅρπαγ-ος κτλ.· ὁ, ἡ γαμψώνυξ, γεν. γαμψώνυχ-ος κτλ.· ὁ, ἡ λογάς, γεν. λογάδ-ος κτλ.·ὁ, ἡ μιγάς, γεν. μιγάδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ φυγάς, γεν. φυγάδ-ος κτλ.·ὁ, ἡ ἄπαις, γεν. ἄπαιδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ πένης, γεν. πένητ-ος κτλ.·ὁ, ἡ ἡμιθνής, γεν. ἡμιθνῆτ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἀγνὼς (= ἄγνωστος ή αυτός που αγνοεί), γεν. ἀγνῶτ-ος κτλ.· ὁ, ἡ φιλόγελως, γεν. φιλογέλωτ-ος κτλ. (αλλά και κατά την αττική β΄ κλίση: ὁ, ἡ φιλόγελως, γεν. φιλόγελω, δοτ. φιλόγελῳ κτλ.).

ΙΙ. Ενρινόληκτα και υγρόληκτα

177. α) Τρικατάληκτα

(θ. μελαν-)

Ενικός αριθμός			
ον.	μέλας	μέλαινα	μέλαν
γεν.	μέλαν-ος	μελαίνης	μέλαν-ος
δοτ.	μέλαν-ι	μελαίνῃ	μέλαν-ι
αιτ.	μέλαν-α	μέλαιναν	μέλαν
κλ.	μέλαν	μέλαινα	μέλαν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α
γεν.	μελάν-ων	μελαινῶν	μελάν-ων
δοτ.	μέλα-σι	μελαίναις	μέλα-σι
αιτ.	μέλαν-ας	μελαίνας	μέλαν-α
κλ.	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α

Όμοια κλίνεται και το επίθετο ὁ τάλας, ἡ τάλαινα, τὸ τάλαν (γεν. τοῦ τάλαν-ος, τῆς ταλαίνης, τοῦ τάλανος κτλ.).

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	αρσ. μέλαν-ε θηλ. μελαίνα ουδ. μέλαν-ε
γεν., δοτ.	αρσ. μελάν-οιν θηλ. μελαίναιν ουδ. μελάν-οιν

Παρατηρήσεις

177. Σε όλα τα τριτόκλιτα τρικατάληκτα επίθετα το θηλυκό:

1) λήγει σε **–α** βραχύχρονο: βαθύς, βαθεῖα· πᾶς, πᾶσα· ἑκών, ἑκοῦσα· μέλας, μέλαινᾰ·

2) στη γεν. του πληθ. τονίζεται πάντοτε στη λήγουσα: τῶν βαθειῶν, πασῶν, ἑκουσῶν, μελαινῶν (πβ. §159, 2).

178. β) Δικατάληκτα

(θ. εὐδαιμον-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ εὐδαίμων	τὸ εὔδαιμον
γεν.	τοῦ τῆς εὐδαίμον-ος	τοῦ εὐδαίμον-ος
δοτ.	τῷ τῇ εὐδαίμον-ι	τῷ εὐδαίμον-ι
αιτ.	τὸν τὴν εὐδαίμον-α	τὸ εὔδαιμον
κλ.	(ὦ) εὔδαιμον	(ὦ) εὔδαιμον
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ εὐδαίμον-ες	τὰ εὐδαίμον-α
γεν.	τῶν εὐδαιμόν-ων	τῶν εὐδαιμόν-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς εὐδαίμο-σι	τοῖς εὐδαίμο-σι
αιτ.	τοὺς τὰς εὐδαίμον-ας	τὰ εὐδαίμον-α
κλ.	(ὦ) εὐδαίμονες	(ὦ) εὐδαίμον-α

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	εὐδαίμον-ε
γεν., δοτ.	εὐδαιμόν-οιν

(θ.σωφρον-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ σώφρων	τὸ σῶφρον
γεν.	τοῦ τῆς σώφρον-ος	τοῦ σώφρον-ος
δοτ.	τῷ τῇ σώφρον-ι	τῷ σώφρον-ι
αιτ.	τὸν τὴν σώφρον-α	τὸ σῶφρον
κλ.	(ὦ) σῶφρον	(ὦ) σῶφρον

Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ σώφρον-ες	τὰ σώφρον-α
γεν.	τῶν σωφρόν-ων	τῶν σωφρόν-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς σώφρο-σι	τοῖς σώφρο-σι
αιτ.	τοὺς τὰς σώφρον-ας	τὰ σώφρον-α
κλ.	(ὦ) σώφρον-ες	(ὦ) σώφρον-α

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	σώφρον-ε
γεν., δοτ.	σωφρόν-οιν

Όμοια κλίνονται τα επίθετα 1) σε -ων,-ον (γεν. -ονος): ὁ, ἡ κακοδαίμων, τὸ κακόδαιμον· ὁ, ἡ ἀγνώμων, τό ἄγνωμον· ὁ, ἡ εὐσχήμων, τὸ εὔσχημον· ὁ, ἡ μεγαλοπράγμων, τὸ μεγαλόπραγμον· ὁ, ἡ ἐλεήμων, τὸ ἐλεῆμον· ὁ, ἡ μνήμων, τὸ μνῆμον· ὁ, ἡ ἄφρων, τὸ ἄφρον· ὁ, ἡ μεγαλόφρων, τὸ μεγαλόφρον κ.ά.·

2) σε -ην, -εν (γεν. -ενος): ὁ, ἡ ἄρρην, τὸ ἄρρεν (γεν. ἄρρενος, δοτ. ἄρρενι, αιτ. τὸν, τὴν ἄρρενα, τὸ ἄρρεν, κλ. ὦ ἄρρεν και για τα τρία γένη· οἱ, αἱ ἄρρενες, τὰ ἄρρενα, γεν. τῶν ἀρρένων, δοτ. τοῖς, ταῖς ἄρρεσι, αιτ. τοὺς, τὰς ἄρρενας, τὰ ἄρρενα, κλ. ὦ ἄρρενες, ὦ ἄρρενα)·

3) σε -ωρ, -ορ (γεν. -ορος): ὁ, ἡ ἀπάτωρ, τὸ ἀπάτορ (γεν. ἀπάτορος, δοτ. ἀπάτορι, αιτ. τὸν, τὴν ἀπάτορα, τὸ ἀπάτορ, κλ. ὦ ἀπάτορ και για τα τρία γένη· οἱ, αἱ ἀπάτορες, γεν. τῶν ἀπατόρων, δοτ. ἀπάτορσι, αιτ. τούς, τὰς ἀπάτορας, τὰ ἀπάτορα, κλ. ὦ ἀπάτορες, ὦ ἀπάτορα)· έτσι και ὁ, ἡ ἀμήτωρ, τὸ ἀμῆτορ κ.ά.

Παρατηρήσεις

179. Τα δικατάληκτα ενρινόληκτα και υγρόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης:

1) έχουν αρχικό θέμα σε -ον, -εν, -ορ (εὐδαιμον-, ἀρρεν-, ἀπατορ-), αλλά στην ονομ. του ενικού του αρσεν. και θηλ. δεν παίρνουν κατάληξη και το βραχύχρονο φωνήεν που είναι πριν από το χαρακτήρα το εκτείνουν σε μακρόχρονο, το **ο** σε **ω** και το **ε** σε **η**: (εὐδαιμον-) εὐδαίμων, (ἀρρεν-) ἄρρην, (ἀπατορ-) ἀπάτωρ·

2) έχουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αρχικό θέμα: ὦ ἐλεῆμον, ὦ ἄρρεν, ὦ ἀπάτορ (πβ. §128, 2)·

3) όταν είναι σύνθετα σε -ων (γεν. -ονος) κανονικά στην κλητ. του ενικού του αρσεν. και του θηλ. και στην ονομ., αιτιατ. και κλητ. του ενικού

του ουδετέρου ανεβάζουν τον τόνο, όχι όμως πιο πάνω από την τελευταία συλλαβή του α΄ συνθετικού: εὐδαίμων, ὦ εὔδαιμον – τὸ εὔδαιμον· εὐγνώμων, ὦ εὔγνωμον – τὸ εὔγνωμον· μεγαλοπράγμων, ὦ μεγαλόπραγμον – τὸ μεγαλόπραγμον (αλλά: μεγαλόφρων, ὦ μεγαλόφρον – τὸ μεγαλόφρον· επίσης και ἀμνήμων, ὦ ἀμνῆμον –τὸ ἀμνῆμον κ.ά.). Πβ. §39, 5.

γ) Μονοκατάληκτα (με δύο γένη)

180. Μερικά ενρινόληκτα και υγρόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης είναι μονοκατάληκτα με δύο γένη. Αυτά είναι απλά ή σύνθετα με β΄ συνθετικό τριτόκλιτο ενρινόληκτο ή υγρόληκτο και κλίνονται όπως τα αντίστοιχα ουσιαστικά της γ΄ κλίσης: ὁ, ἡ μάκαρ (= μακάριος, ευτυχισμένος),

γεν. μάκαρ-ος, δοτ. μάκαρ-ι, αιτ. μάκαρ-α κτλ. —ὁ, ἡ ἄχειρ, γεν. ἄχειρ-ος, δοτ. ἄχειρ-ι, αιτ. ἄχειρ-α κτλ.—ὁ, ἡμακρόχειρ, γεν. μακρόχειρ-ος, δοτ. μακρόχειρ-ι, αιτ. μακρόχειρ-α κτλ.—ὁ, ἡ ὑψαύχην, γεν. ὑψαύχεν-ος, δοτ. ὑψαύχεν-ι, αιτ. ὑψαύχεν-α κτλ. (πβ. §176).

III.Σιγμόληκτα δικατάληκτα (αρσ. και θηλ. σε -ης, ουδ. σε -ες)

181. (θ. ἀληθεσ-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ ἀληθὴς	τὸ ἀληθὲς
γεν.	τοῦ τῆς ἀληθοῦς	τοῦ ἀληθοῦς
δοτ.	τῷ τῇ ἀληθεῖ	τῷ ἀληθεῖ
αιτ.	τὸν τὴν ἀληθῆ	τὸ ἀληθὲς
κλ.	(ὦ) ἀληθὲς	(ὦ) ἀληθὲς

Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ ἀληθεῖς	τὰ ἀληθῆ
γεν.	τῶν ἀληθῶν	τῶν ἀληθῶν
δοτ.	τοῖς ταῖς ἀληθέσι	τοῖς ἀληθέσι
αιτ.	τοὺς τὰς ἀληθεῖς	τὰ ἀληθῆ
κλ.	(ὦ) ἀληθεῖς	(ὦ) ἀληθῆ

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	ἀληθεῖ
γεν., δοτ.	ἀληθοῖν

(θ.πληρεσ-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ πλήρης	τὸ πλῆρες
γεν.	τοῦ τῆς πλήρους	τοῦ πλήρους
δοτ.	τῷ τῇ πλήρει	τῷ πλήρει
αιτ.	τὸν τὴν πλήρη	τὸ πλῆρες
κλ.	(ὦ) πλῆρες	(ὦ) πλῆρες

Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ πλήρεις	τὰ πλήρη
γεν.	τῶν πλήρων	τῶν πλήρων
δοτ.	τοῖς ταῖς πλήρεσι	τοῖς πλήρεσι
αιτ.	τοὺς τὰς πλήρεις	τὰ πλήρη
κλ.	(ὦ) πλήρεις	(ὦ) πλήρη

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	πλήρει
γεν., δοτ.	πλήροιν

(θ. συνηθεσ-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ συνήθης	τὸ σύνηθες
γεν.	τοῦ τῆς συνήθους	τοῦ συνήθους
δοτ.	τῷ τῇ συνήθει	τῷ συνήθει
αιτ.	τὸν τὴν συνήθη	τὸ σύνηθες
κλ.	(ὦ) σύνηθες	(ὦ) σύνηθες

Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ συνήθεις	τὰ συνήθη
γεν.	τῶν συνήθων	τῶν συνήθων
δοτ.	τοῖς ταῖς συνήθεσι	τοῖς συνήθεσι
αιτ.	τοὺς τὰς συνήθεις	τὰ συνήθη
κλ.	(ὦ) συνήθεις	(ὦ) συνήθη

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	συνήθει
γεν., δοτ.	συνήθοιν

Κατά το ἀληθὴς κλίνονται πολλά οξύτονα: ἀγενής, ἀκριβής, ἀσεβής, ἀσθενής, ἀμελής, ἀτυχής, δυστυχής, ἐπιμελής, εὐγενής, εὐσεβής, εὐτυχής, σαφής, ψευδής κ.ά.

Κατά το πλήρης κλίνονται επίθετα: σε -ήρης: ὁ, ἡ μονήρης, τὸ μονῆρες· ὁ,ἡ ξιφήρης, τὸ ξιφῆρες· ὁ, ἡ ποδήρης,

τὸ ποδῆρες κ.ά. — σε -ώδης: ὁ, ἡ δυσώδης, τὸ δυσῶδες· ὁ, ἡ εὐώδης, τό εὐῶδες– σε -ώλης: ὁ, ἡ ἐξώλης, τὸ ἐξῶλες (= εντελώς χαμένος)· ὁ, ἡ προώλης, τὸ προῶλες (= από πριν χαμένος, άξιος να χαθεί πριν από την ώρα του)· ὁ, ἡ πανώλης, τὸ πανῶλες (= εντελώς χαμένος· και με ενεργ. σημ.: αυτός που καταστρέφει τα πάντα) κ.ά.

Κατά το συνήθης κλίνονται επίθετα: σε -ήθης: ὁ, ἡ εὐήθης, τὸ εὔηθες (= αγαθός, απλοϊκός, ανόητος)· ὁ, ἡ χρηστοήθης, τὸ χρηστόηθες κ.ά. — σε -έθης: ὁ, ἡ εὐμεγέθης, τό εὐμέγεθες· ὁ, ἡ παμμεγέθης,τὸ παμμέγεθες κ.ά. – σε -άντης: ὁ, ἡ ἀνάντης, τὸ ἄναντες (= ανηφορικός)· ὁ, ἡ κατάντης, τό κάταντες (= κατηφορικός)· ὁ, ἡ προσάντης, τὸ πρόσαντες (= ανηφορικός, απόκρημνος) κ.ά.

Επίσης, τα επίθετα ὁ, ἡ αὐθάδης, τὸ αὔθαδες· ὁ, ἡ αὐτάρκης, τὸ αὔταρκες κ.ά.

Παρατηρήσεις

182. Τα σιγμόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης σε -ης, -ες έχουν θέμα σε –εσ-.

Στα επίθετα αυτά:

1) η ενική ονομαστική του αρσενικού και του θηλ. σχηματίζεται χωρίς κατάληξη, αλλά το βραχύχρονο φων. ε που είναι πριν από το χαρακτήρα εκτείνεται σε η: θ. ἀληθεσ- = ὁ, ἡ ἀληθής· θ. συνηθεσ- = ὁ, ἡ συνήθης· θ. πληρεσ- = ὁ, ἡ πλήρης· όλες οι άλλες πτώσεις και των τριών γενών σχηματίζονται από το θέμα σε -εσ-, αλλά ο χαρακτ. σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα αποβάλλεται, και τα δύο αυτά φωνήεντα συναιρούνται

(θ. ἀληθεσ-: ἀληθέσ-ος, ἀληθέ-ος = ἀληθοῦς· θ. συνηθεσ-: συνήθεσ-α συνήθε-α = συνήθη κτλ., βλ. §64, 1· πβ. §134, 3 και §137, 3)·

2) η ενική κλητική του αρσενικού και του θηλυκού και η ενική ονομαστική, αιτ. και κλητ. του ουδετέρου είναι όμοιες με το θέμα (χωρίς κατάληξη): ὦ ἐπιμελές, τὸ ἐπιμελές·

3) η δοτ. του πληθ. σχηματίζεται με απλοποίηση των δύο σ: τοῖς ἀληθέσ-σι - ἀληθέσι (πβ. §137, 4)·

4) η αιτιατ. του πληθ. στο αρσενικό και το θηλ. είναι όμοια με την ονομαστική του πληθ.: οἱ ἀληθεῖς – τοὺς ἀληθεῖς (πβ. §112, 4 και §170, 4).

183. Τα βαρύτονα σιγμόληκτα επίθ. της γ΄ κλίσης σε -ης, -ες:

1) στην ενική κλητ. του αρσενικού και του θηλ. και στην ενική ονομαστ., αιτιατική και κλητ. του ουδετέρου ανεβάζουν τον τόνο (αν είναι υπερδισύλλαβα): ὁ, ἡ συνήθης, ὦ σύνηθες – τὸ σύνηθες· ὁ, ἡ αὐθάδης, ὦ αὔθαδες – τὸ αὔθαδες· όσα όμως λήγουν σε -ώδης, -ώλης, -ήρης: ὁ, ἡ εὐώδης, ὦ εὐῶδες – τὸ εὐῶδες· ὁ, ἡ ἐξώλης, ὦ ἐξῶλες – τὸ ἐξῶλες· ὁ, ἡ ποδήρης, ὦ ποδῆρες – τὸ ποδῆρες·

2) στη γεν. του πληθ. τονίζονται στην παραλήγουσα αντίθετα με τον κανόνα (§54) από αναλογία πρός τη γεν. του ενικού: τῶν συνηθέσ-ων, συνηθέ-ων = συνήθων (όπως τοῦ συνήθους)· τῶν πληρέσ-ων, πληρέ-ων = πλήρων (όπως τοῦ πλήρους)· τῶν εὐωδέσ-ων, εὐωδέ-ων = εὐώδων (όπως τοῦ εὐώδους).

15ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

184. Τα πιο συνηθισμένα **ανώμαλα επίθετα** της αρχαίας ελληνικής είναι τα ακόλουθα πέντε:

1. πολύς, πολλή, πολύ
(ετερόκλιτο· πβ. §149)

(θ. πολυ- και πολλο-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ **πολὺ-ς**	ἡ πολλὴ	τὸ **πολὺ**
γεν.	τοῦ πολλοῦ	τῆς πολλῆς	τοῦ πολλοῦ
δοτ.	τῷ πολλῷ	τῇ πολλῇ	τῷ πολλῷ
αιτ.	τὸν **πολὺ-ν**	τὴν πολλὴν	τὸ **πολὺ**
κλ.	(ὦ) **πολὺ**	(ὦ) πολλὴ	(ὦ) **πολὺ**

Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ πολλοὶ	αἱ πολλαὶ	τὰ πολλὰ
γεν.	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν
δοτ.	τοῖς πολλοῖς	ταῖς πολλαῖς	τοῖς πολλοῖς
αιτ.	τοὺς πολλοὺς	τὰς πολλὰς	τὰ πολλὰ
κλ.	(ὦ) πολλοὶ	(ὦ) πολλαὶ	(ὦ) πολλὰ

2. μέγας, μεγάλη, μέγα (ετερόκλιτο· πβ. § 149)

(θ. μεγα- και μεγαλο-)

Ενικός αριθμός			
ον.	**μέγα-ς**	μεγάλη	**μέγα**
γεν.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου
δοτ.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ
αιτ.	**μέγα-ν**	μεγάλην	**μέγα**
κλ.	**μέγα**	μεγάλη	**μέγα**

Πληθυντικός αριθμός			
ον.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα
γεν.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
δοτ.	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις
αιτ.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα
κλ.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.		
αρσ.	θηλ.	ουδ.
μεγάλω	μεγάλα	μεγάλω
γεν., δοτ.		
αρσ.	θηλ.	ουδ.
μεγάλοιν	μεγάλαιν	μεγάλοιν

3. πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον (ετερόκλιτο· πβ. §149)

(θ. πραο- και πραε-)

Ενικός αριθμός			
ον.	πρᾶος	πραεῖα	πρᾶον
γεν.	πράου	πραείας	πράου
δοτ.	πράῳ	πραείᾳ	πράῳ
αιτ.	πρᾶον	πραεῖαν	πρᾶον
κλ.	πρᾶε	πραεῖα	πρᾶον
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	πρᾶοι	πραεῖαι	πραέ-α
γεν.	πραέ-ων	πραειῶν	πραέ-ων
δοτ.	πραέ-σι	πραείαις	πραέ-σι
αιτ.	πράους	πραείας	πραέ-α
κλ.	πρᾶοι	πραεῖαι	πραέ-α

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.		
αρσ. πράω	θηλ. πραεία	ουδ. πράω
γεν., δοτ.		
αρσ.	θηλ.	ουδ.
πράοιν	πραείαιν	πράοιν

4. ὁ σῶς, ἡ σῶς, τὸ σῶν (ελλειπτικό· πβ. §153)

(θ. σα- και σω-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ σῶς	τὸ σῶν
αιτ.	τὸν τὴν σῶν	τὸ σῶν
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ σῷ	τὰ (σά-α) σᾶ
αιτ.	τοὺς τὰς σῶς	τὰ (σά-α) σᾶ

5. ὁ φροῦδος, ἡ φρούδη, τὸ φροῦδον (ελλειπτικό· πβ. §153)

Ενικός αριθμός		
ὁ φροῦδος	ἡ φρούδη (και ἡ φροῦδος)	τὸ φροῦδον
Πληθυντικός αριθμός		
οἱ φροῦδοι	αἱ φροῦδαι (και αἱ φροῦδοι)	τὰ φροῦδα

16ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

185. Οι μετοχές (βλ. §251, β) κλίνονται σαν τρικατάληκτα επίθετα με τρία γένη και είναι δευτερόκλιτες ή τριτόκλιτες.

α) Μετοχές δευτερόκλιτες

186. Οι δευτερόκλιτες μετοχές λήγουν σε **-μένος, -μένη, -μενον** και κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ον (πβ. §158, σοφός, -ή, -όν· ξένος, ξένη, ξένον): λυόμενος, λυομένη, λυόμενον· γεν. λυομένου, λυομένης, λυομένου κτλ.— λυσόμενος, λυσομένη, λυσόμενον· γεν. λυσομένου, λυσομένης, λυσομένου κτλ.

Έτσι και: λυσάμενος, λυσαμένη, λυσάμενον· λελυμένος, λελυμένη, λελυμένον· τιμώμενος, τιμωμένη,

τιμώμενον· ποιούμενος, ποιουμένη, ποιούμενον· δηλούμενος, δηλούμενη, δηλούμενον· δεικνύμενος, δεικνυμένη, δεικνύμενον· τιθέμενος, τιθεμένη, τιθέμενον κτλ.

β) Μετοχές τριτόκλιτες.

187. Οι τριτόκλιτες μετοχές λήγουν:

1) σε **-ᾶς, -ᾶσᾰ, -ᾰν** (πβ. §172: πᾶς, πᾶσα, πᾶν –ἅπας, ἅπασα, ἅπαν):

Ενικός αριθμός			
ον.	λύσας	λύσασα	λῦσαν
γεν.	λύσαντος	λυσάσης	λύσαντος
κλ.	ὦ λύσας	λύσασα	λῦσαν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	λύσαντες	λύσασαι	λύσαντα
γεν	λυσάντων	λυσασῶν	λυσάντων
κλ.	λύσασι	λυσάσαις	λύσασι

Δυϊκός αριθμός			
τὼ	λύσαντε	λυσάσᾱ	λύσαντε
τοῖν	λυσάντοιν	λυσάσαιν	λυσάντοιν

Έτσι και: γράψας, γράψασα, γράψαν- μείνας, μείνασα, μεῖναν- ἀγγείλας, ἀγγείλασα, ἀγγεῖλαν κ.ά.

Ενικός αριθμός			
ον.	ἱστάς	ἱστᾶσα	ἱστὰν
γεν.	ἱστάντος	ἱστάσης	ἱστάντος
κλ.	ἱστάς	ἱστᾶσα	ἱστὰν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	ἱστάντες	ἱστᾶσαι	ἱστάντα
γεν.	ἱστάντων	ἱστασῶν	ἱστάντων
κλ.	ἱστᾶσι	ἱστάσαις	ἱστᾶσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	ἱστάντε	ἱστάσᾱ	ἱστάντε
τοῖν	ἱστάντοιν	ἱστάσαιν	ἱστάντοιν

Έτσι και: ἐμπιμπλάς, -ᾶσα, -ὰν -βάς, βᾶσα, βὰν -ἀποδράς, ἀποδρᾶσα, ἀποδρὰν.

2) σε **-εἰς, -εῖσα, -ἐν** (πβ. §173: χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν):

Ενικός αριθμός			
ον.	λυθείς	λυθεῖσα	λυθὲν
γεν.	λυθέντος	λυθείσης	λυθέντος
κλ.	(ὦ) λυθείς	λυθεῖσα	λυθὲν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	λυθέντες	λυθεῖσαι	λυθέντα
γεν.	λυθέντων	λυθεισῶν	λυθέντων
δοτ.	λυθεῖσι	λυθείσαις	λυθεῖσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	λυθέντε	λυθείσᾱ	λυθέντε
τοῖν	λυθέντοιν	λυθείσαιν	λυθέντοιν

Έτσι και: γραφείς, γραφεῖσα, γραφὲν –πληγείς, πληγεῖσα, πληγὲν– τιθείς, τιθεῖσα, τιθέν – ἱείς, ἱεῖσα, ἱὲν – ῥυείς, ῥυεῖσα, ῥυὲν κ.ά.

3) σε -ούς, -οῦσα, -όν (πβ. §122, δ: ὁ ὀδούς, τοῦ ὀδόντος):

Ενικός αριθμός			
ον.	διδούς	διδοῦσα	διδόν
γεν	διδόντος	διδούσης	διδόντος
κλ.	(ὦ) διδούς	διδοῦσα	διδόν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	διδόντες	διδοῦσαι	διδόντα
γεν.	διδόντων	διδουσῶν	διδόντων
δοτ.	διδοῦσι	διδούσαις	διδοῦσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	διδόντε	διδούσᾱ	διδόντε
τοῖν	διδόντοιν	διδούσαιν	διδόντοιν

΄Ετσι και:

(του ἁλίσκομαι μετ. αορ. β΄) ἁλούς, ἁλοῦσα, ἁλόν

(του γιγνώσκω μετ. αορ. β΄) γνούς, γνοῦσα, γνόν

(του ζῶ μετ. αορ. β΄) βιούς, βιοῦσα, βιόν κ.ά.

4) σε -ύς, -ῦσα, -ὺν (πβ. §122, δ: ἰμάς, ἰμάντος):

Ενικός αριθμός			
ον.	δεικνύς	δεικνῦσα	δεικνὺν
γεν.	δεικνύντος	δεικνύσης	δεικνύντος
κλ.	(ὦ) δεικνύς	δεικνῦσα	δεικνὺν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	δεικνύντες	δεικνῦσαι	δεικνύντα
γεν.	δεικνύ-ντων	δεικνυ-σῶν	δεικνύ-ντων
δοτ.	δεικνῦσι	δεικνύ-σαις	δεικνῦσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	δεικνύντε	δεικνύσᾱ	δεικνύντε
τοῖν	δεικνύ-ντοιν	δεικνύσαιν	δεικνύ-ντοιν

Έτσι και: (του ἀπόλλυμι μετ.ενεστ.) ἀπολλύς, ἀπολλῦσα, ἀπολλὺν (του δύομαι μετ. αορ. β΄), δύς, δῦσα, δὺν (του φύομαι μετ. αορ. β΄), φύς, φῦσα, φὺν κ.ά.

5) σε -ων, -ουσα, -ον (πβ. §174: ἄκων, ἄκουσα, ἄκον - ἑκών, ἑκοῦσα, ἑκόν):

Ενικός αριθμός			
ον.	λύων	λύουσα	λῦον
γεν.	λύοντος	λυούσης	λύοντος
κλ.	(ὦ) λύων	λύουσα	λῦον
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	λύοντες	λύουσαι	λύοντα
γεν.	λυόντων	λυουσῶν	λυόντων
δοτ.	λύουσι	λυούσαις	λύουσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	λύοντε	λυούσᾱ	λύοντε
τοῖν	λυόντοιν	λυούσαιν	λυόντοιν

Έτσι και: λύσων, λύσουσα, λῦσον -γράφων, γράφουσα, γράφον, γράψων, γράψουσα, γράψον κ.ά

Ενικός αριθμός			
ον.	φυγών	φυγοῦσα	φυγόν
γεν.	φυγόντος	φυγούσης	φυγόντος
κλ.	(ὦ) φυγών	φυγοῦσα	φυγὸν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	φυγόντες	φυγοῦσαι	φυγόντα
γεν.	φυγόντων	φυγουσῶν	φυγόντων
δοτ.	φυγοῦσι	φυγούσαις	φυγοῦσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	φυγόντε	φυγούσᾱ	φυγόντε
τοῖν	φυγόντοιν	φυγούσαιν	φυγόντοιν

Έτσι και: (εἰμὶ) ὤν, οὖσα, ὄν
(αἱρῶ) ἑλών, ἑλοῦσα, ἑλὸν
(ὁρῶ) ἰδών, ἰδοῦσα, ἰδὸν κ.ά.

6) σε -ῶν, -ῶσα, -ῶν (πβ. §122, ε: Ξενοφών -ῶντος):

Ενικός αριθμός			
ον.	τιμῶν	τιμῶσα	τιμῶν
γεν.	τιμῶντος	τιμώσης	τιμῶντος
κλ.	(ὦ) τιμῶν	τιμῶσα	τιμῶν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	τιμῶντες	τιμῶσαι	τιμῶντα
γεν.	τιμώντων	τιμωσῶν	τιμώντων
δοτ.	τιμῶσι	τιμώσαις	τιμῶσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	τιμῶντε , τιμώσᾱ, τιμῶντε		
τοῖν	τιμώντοιν , τιμώσαιν, τιμώντοιν		

Έτσι και: ὀρῶν, ὀρῶσα, ὀρῶν – φοιτῶν, φοιτῶσα, φοιτῶν κ.ά.

όμοια και (του ἐλαύνω μετ. μέλλ.) ἐλῶν, ἐλῶσα, ἐλῶν κ.ά.

7) σε -ῶν, -οῦσα, -οῦν (πβ. §122, δ: πλακοῦς -οῦντος):

Ενικός αριθμός			
ον.	δηλῶν	δηλοῦσα	δηλοῦν
γεν.	δηλοῦντος	δηλούσης	δηλοῦντος
κλ.	(ὦ)δηλῶν	δηλοῦσα	δηλοῦν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	δηλοῦ-ντες	δηλοῦσαι	δηλοῦντα
γεν.	δηλού-ντων	δηλουσῶν	δηλούντων
δοτ.	δηλοῦσι	δηλούσαις	δηλοῦσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	δηλοῦντε, δηλούσα, δηλοῦντε		
τοῖν	δηλούντοιν, δηλούσαιν, δηλούντοιν		

Έτσι και: ποιῶν, ποιοῦσα, ποιοῦν –ἐλευθερῶν, ἐλευθεροῦσα, ἐλευθεροῦν –ἀγγελῶν, ἀγγελοῦσα, ἀγγελοῦν – μενῶν, μενοῦσα, μενοῦν κ.ά.

8) σε -ώς, -υῖα, -ός: λελυκώς, λελυκυῖα, λελυκὸς που κλίνεται έτσι:

(θ.λελυκοτ-) (θ.λελυκυσ-) (θ.λελυκοτ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	λελυκὼς	λελυκυῖα	λελυκὸς
γεν.	λελυκότος	λελυκυίας	λελυκότος
δοτ.	λελυκότι	λελυκυίᾳ	λελυκότι
αιτ.	λελυκότα	λελυκυῖαν	λελυκὸς
κλ.	λελυκὼς	λελυκυῖα	λελυκὸς
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	λελυκότες	λελυκυῖαι	λελυκότα
γεν.	λελυκό-των	λελυκυιῶν	λελυκότων
δοτ.	λελυκόσι	λελυκυίαις	λελυκόσι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.		
λελυκότε	λελυκυίᾱ	λελυκότε
γεν., δοτ.		
λελοκότοιν	λελυκυίαιν	λελυκότοιν

Έτσι και: ἠγγελκώς, -κυῖα, -κός· γεγραφώς, γεγραφυῖα, γεγραφός· (του άχρ. ρ. εἴκω = μοιάζω· παρακ. ἔοικα) εἰκώς, εἰκυῖα, εἰκός·, (του ἀποθνῄσκω, παρακ. τέθνηκα) τεθνηκώς -κυῖα, -κός· (του άχρ. ρ. δείδω = φοβούμαι, παρακ. δέδοικα) δεδοικώς, -κυῖα, -κός ή δεδιώς, δεδιυῖα, δεδιός· (του ρ. οἶδα = γνωρίζω) εἰδώς, εἰδυῖα, εἰδός· (του ρ. γίγνομαι) γεγονώς, γεγονυῖα, γεγονὸς κ.ά.

9) σε -ώς, -ῶσα, -ὼς (ή -ός): ἑστώς, ἑστῶσα, ἑστὼς (βλ. §39, 4) που κλίνεται έτσι:

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ ἑστὼς	ἡ ἑστῶσα	τὸ ἑστὼς (ή ἑστὸς)
γεν.	τοῦ ἑστῶτος	τῆς ἑστώσης	τοῦ ἑστῶτος
κλ.	(ὦ) ἑστώς	(ὦ) ἑστῶσα	(ὦ)ἑστὼς (ή ἑστὸς)
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ ἑστῶτες	αἱ ἑστῶσαι	τὰ ἑστῶτα
γεν.	τῶν ἑστώτων	τῶν ἑστωσῶν	τῶν ἑστώτων
δοτ.	τοῖς ἑστῶσι	ταῖς ἑστώσαις	τοῖς ἑστῶσι
Δυϊκός αριθμός			
τὼ	ἑστῶτε	ἑστώσᾱ	ἑστῶτε
τοῖν	ἑστώτοιν	ἑστώσαιν	ἑστώτοιν

Έτσι και: (του ἀποθνῄσκω, παρακ. τέθνηκα) β΄ τύπος: τεθνεώς, τεθνεῶσα, τεθνεὼς ή τεθνεός.

188. Η κλητ. του ενικού των τριτόκλιτων μετοχών στο αρσεν. (όπως και στο θηλ. και στο ουδ.) σχηματίζεται όμοια με την ονομαστική: ὦ λύσας, ὦ λυθείς, ὦ διδούς, ὦ δεικνύς, ὦ λύων, ὦ τιμῶν κτλ.

17ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

1. Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων

189. Η ιδιότητα ή ποιότητα που φανερώνει ένα επίθετο μπορεί να υπάρχει σε δύο ή περισσότερα όντα, αλλά σε διαφορετικό βαθμό. Για να δηλώσουν το διαφορετικό αυτό βαθμό, τα επίθετα έχουν κανο-

νικά ξεχωριστούς τύπους (μονολεκτικούς ή περιφραστικούς) που λέγονται **βαθμοί των επιθέτων**: σοφός μὲν Σοφοκλῆς, **σοφώτερος** δ' Εὐριπίδης, ἀνδρῶν δ' ἁπάντων **σοφώτατος** Σωκράτης **–φίλος, μᾶλλον φίλος, μάλιστα φίλος.**

190. Οι βαθμοί των επιθέτων είναι τρεις:

1) Όταν το επίθετο φανερώνει απλώς μια ιδιότητα ή ποιότητα ενός όντος, χωρίς σύγκριση προς άλλο, λέγεται **επίθετο θετικού βαθμού** ή απλώς **θετικό**: ὁ δίκαιος ἀνήρ.

2) Όταν το επίθετο φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε βαθμό ανώτερο συγκριτικά προς ένα άλλο ή προς πολλά άλλα που λογαριάζονται σαν ένα, λέγεται **επίθετο συγκριτικού βαθμού**, ή απλώς **συγκριτικό**: οὗτός ἐστι

δικαιότερος ἐκείνου -χρυσὸς κρείσσων πολλῶν χρημάτων.

3) Όταν το επίθετο φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό ανώτερο από όλα τα άλλα του ίδιου είδους, λέγεται **επίθετο υπερθετικού βαθμού** ή απλώς **υπερθετικό** και:

α) το υπερθετικό που φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό, απόλυτα, χωρίς να γίνεται σύγκριση προς άλλα, λέγεται **υπερθετικό απόλυτο**: οὗτός ἐστι δικαιότατος·

β) το υπερθετικό που φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα στον πιο μεγάλο βαθμό συγκριτικά προς όλα τα άλλα του ίδιου είδους μαζί λέγεται **υπερθετικό σχετικό**: Ἀριστείδης ἦν δικαιότατος πάντων τῶν Ἀθηναίων.

191. Το συγκριτικό και το υπερθετικό ενός επιθέτου μαζί λέγονται μ' ένα όνομα **παραθετικά** του επιθέτου.

192. Όπως στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία, τα παραθετικά των επιθέτων σχηματίζονται ή με μία λέξη (και τότε λέγονται **μονολεκτικά**) ή με δύο λέξεις (και τότε λέγονται **περιφραστικά**).

2. Κανονικός σχηματισμός μονολεκτικών παραθετικών

193. Τα μονολεκτικά παραθετικά των επιθέτων στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, σχηματίζονται κανονικά από το θετικό, αφού στο θέμα (του αρσεν. γένους) προστεθούν ορισμένες καταλήξεις που λέγονται **παραθετικές καταλήξεις**. Οι πιο συνηθισμένες παραθετικές καταλήξεις είναι:

για το συγκριτικό: **-τερος, -τέρα, -τερον**·

για το υπερθετικό: **-τατος, -τάτη, -τατον.**

Έτσι τα παραθετικά που σχηματίζονται με τις παραπάνω καταλήξεις είναι δευτερόκλιτα επίθετα, τρικατάληκτα με τρία γένη. Π.χ.

πτωχὸς (θ. πτωχο-)			
συγκρ.	πτωχό-τερος	πτωχο-τέρα	πτωχό-τερον
υπερθ.	πτωχό-τατος	πτωχο-τάτη	πτωχό-τατον
βαρὺς (θ. βαρυ-)			
συγκρ.	βαρύ-τερος	βαρυ-τέρα	βαρύ-τερον
υπερθ.	βαρύ-τατος	βαρυ-τάτη	βαρύ-τατον

ἀληθὴς (θ. ἀληθεσ-)			
συγκρ.	ἀληθέσ-τερος	ἀληθεσ-τέρα	ἀληθέσ-τερον
υπερθ.	ἀληθέσ-τατος	ἀληθεσ-τάτη	ἀληθέσ-τατον
μέλας (θ. μελαν-)			
συγκρ.	μελάν-τερος	μελαν-τέρα	μελάν-τερον
υπερθ.	μελάν-τατος	μελαν-τάτη	μελάν-τατον
χαρίεις (θ. χαριετ-) (πβ. §173 καί §70, 3)			
συγκρ.	χαριέσ-τερος	χαριεσ-τέρα	χαριέσ-τερον
υπερθ.	χαριέσ-τατος	χαριεσ-τάτη	χαριέσ-τατον
ἄχαρις (θ. ἀχαριτ-) (πβ. §70, 3)			
συγκρ.	ἀχαρίσ-τερος	ἀχαρισ-τέρα	ἀχαρίσ-τερον
υπερθ.	ἀχαρίσ-τατος	ἀχαρισ-τάτη	ἀχαρίσ-τατον

3. Τα παραθετικά σε -ότερος, -ότατος και -ώτερος, -ώτατος

194. Τα παραθετικά των δευτερόκλιτων επιθέτων διατηρούν το χαρακτήρα του θετικού **ο**, αν προηγείται συλλαβή φύσει ή θέσει μακρόχρονη (βλ. §33)· τον εκτείνουν σε **ω**, αν προηγείται συλλαβή βραχύχρονη:

ξηρός	ξηρ**ό**-τερος	ξηρ**ό**-τατος
πτωχός	πτωχ**ό**-τερος	πτωχ**ό**τατος
γενναῖος	γενναι**ό**τερος	γενναι**ό**τατος
θερμός	θερμ**ό**τερος	θερμ**ό**τατος
ἔνδοξος	ἐνδοξ**ό**τερος	ἐνδοξ**ό**τατος

αλλά: νέος νε**ώ**-τερος νε**ώ**-τατος· σοφός σοφ**ώ**-τερος σοφ**ώ**-τατος

4. Αναλογικός σχηματισμός παραθετικών

195. Τα παραθετικά μερικών επιθέτων της αρχαίας ελληνικής δε σχηματίζονται κανονικά με την απλή προσθήκη των παραθετικών καταλήξεων -τερος, -τατος στο θέμα τους, παρά διαμορφώνονται από αναλογία προς τα παραθετικά άλλων επιθέτων και λήγουν όπως αυτά (πβ. τα νεοελ.: ελαφρός – ελαφρύτερος όπως το βαρύτερος, χοντρός – χοντρύτερος όπως το παχύτερος, αντί για τα κανονικά ελαφρότερος, χοντρότερος).

Έτσι διαμορφώνονται οι ακόλουθες **αναλογικές παραθετικές καταλήξεις:**

α) -έστερος, -έστατος

Κατά τα παραθετικά των σιγμόληκτων επιθέτων σε -ης, -ες (ἀληθής, ἀληθέσ-τερος, ἀληθέσ-τατος) σχη-

ματίζουν τα παραθετικά τους τα τριτόκλιτα επίθετα σε -ων, -ον (γεν. -ονος), καθώς και τα επίθετα ἄκρατος (=αυτός που δεν έχει ανακατευτεί με άλλον, ανόθευτος), ἄσμενος (=ευχαριστημένος), ἐρρωμένος (= δυνατός) και πένης:

σώφρων (θ. σωφρον-)	
σωφρον-έσ-τερος	σωφρον-έσ-τατος
εὐδαίμων (θ. εὐδαιμον-)	
εὐδαιμον-έσ-τερος	εὐδαιμον-έσ-τατος
ἄκρατος (θ. ἀκρατο-)	
ἀκρατ-έσ-τερος	ἀκρατ-έσ-τατος (και ἀκρατό-τατος)
ἄσμενος (θ. ἀσμενο-)	
ἀσμεν-έσ-τερος (και ἀσμενώ-τερος	ἀσμεν-έσ-τατος ἀσμενώ τατος)
ἐρρωμένος (θ. ἐρρωμενο-)	
ἐρρωμεν-έσ-τερος	ἐρρωμεν-έσ-τατος
πένης (θ. πενητ-)	
πεν-έσ-τερος	πεν-έσ-τατος

β) -ούστερος, -ούστατος

Το επίθετο ἁπλοῦς και τα συνηρημένα επίθετα της β΄ κλίσης με β΄ συνθ. το όνομανοῦς σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε -ούστερος, -ούστατος (κατά τα παραθετικά σε -έστερος, -έστατος με συναίρεση):

ἁπλοῦς (θ. ἁπλοο-)	
ἁπλούστερος (από το ἁπλο-έσ-τερος	ἁπλούστατος ἁπλο-έσ-τατος)
εὔνους (θ. εὐνοο-)	
εὐνούστερος(από το εὐνο-έσ-τερος	εὐνούστατος εὐνο-έσ-τατος)

γ) -ίστερος, -ίστατος

Τα μονοκατάληκτα επίθετα ἅρπαξ, βλάξ, λάλος (= φλύαρος), κλέπτης, πλεονέκτης σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε -ίστερος, -ίστατος

(κατά τα παραθετικά του ἄχαρις: ἀχαρίστερος, ἀχαρίστατος· βλ. §193):

ἅρπαξ (θ. ἁρπαγ-)	
ἁρπαγ-ίσ-τερος	ἁρπαγ-ίσ-τατος
βλὰξ (θ. βλακ-)	
βλακ-ίσ-τερος	βλακ-ίσ-τατος
λάλος (θ. λαλο-)	
λαλ-ίσ-τερος	λαλ-ίσ-τατος
κλέπτης (θ. κλεπτα-)	
κλεπτ-ίσ-τερος	κλεπτ-ίσ-τατος
πλεονέκτης (θ. πλεονεκτα-)	
πλεονεκτ-ίσ-τερος	πλεονεκτ-ίσ-τατος

δ) -αίτερος, -αίτατος

Το επίθ. παλαιός σχηματίζει τα παραθετικά του με θέμα το επίρρ. πάλαι σε -αίτερος, -αίτατος:

παλαιός παλαίτερος παλαίτατος

Ανάλογα προς αυτό σχηματίστηκαν τα παραθετικά:

γεραιός (= γέροντας,σεβαστός)
γεραί-τερος γεραί-τατος
σχολαῖος (= αργός, αργοκίνητος)
σχολαί-τερος σχολαί-τατος

Από αυτά αποσπάστηκε η κατάληξη -αίτερος, -αίτατος, με την οποία σχηματίζουν τα παραθετικά τους ορισμένα επίθετα σε -ος:

ἴσος	
ἰσ-αί-τερος	ἰσ-αί-τατος
ὄψιος (= ὄψιμος)	
ὀψι-αί-τερος	ὀψι-αί-τατος
(πλησίος)	
πλησι-αί-τερος	πλησι-αί-τατος
πρῷος (από το πρώιος= πρωινός)	
πρῳ-αί-τερος	πρῳ-αί-τατος

εὔδιος	
εὐδι-αίτερος (και εὐδιέσ-τερος	εὐδι-αί-τατος εὐδιέσ-τατος)
ἥσυχος	
ἡσυχ-αί-τερος (και ἡσῠχώ-τερος	ἡσυχ-αίτατος ἡσῠχώ-τατος)
ἴδιος	
ἰδι-αί-τερος (και ἰδιώ-τερος	ἰδι-αί-τατος ἰδιώ-τατος)
φίλος	
φιλ-αί-τερος (και φιλ-ίων ή φίλ-τερος	φιλ-αίτατος φίλ-τατος)

5. Ανώμαλα παραθετικά (σε -ίων, -ιστος)

196. Μερικά επίθετα της αρχαίας ελληνικής δε σχηματίζουν τα παραθετικά τους με τις παραθετικές καταλήξεις -τερος, -τατος, παρά παίρνουν στο συγκριτικό την κατάληξη –ίων (αρσ. και θηλ.), -ιον (ουδέτ.) και στο υπερθετικό την κατάληξη -ιστος, -ίστη, -ιστον. Επειδή τα παραθετικά αυτά σχηματίζονται πολλές φορές με διάφορες φθογγικές παθήσεις ή και με θέμα διαφορετικό από το θέμα του θετικού, λέγονται **ανώμαλα παραθετικά.** Τα επίθετα αυτά είναι:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός	(θέμα)
1. αἰσχρός	ὁ, ἡ αἰσχίων, τὸ αἴσχιον	αἴσχιστος	(αἰσχ-, πβ. αἶσχ-ος)
2. ἐχθρὸς	ὁ, ἡ ἐχθίων και ομαλά ἐχθρό-τερος, τὸ ἔχθιον	ἔχθιστος	(ἐχθ-, πβ. ἔχθ-ος = έχθρα)
3. ἡδὺς	ὁ, ἡ ἡδίων, τὸ ἥδιον	ἥδιστος	(ἡδ-)
4. καλός	ὁ, ἡ καλλίων, τὸ κάλλιον	κάλλιστος	(καλλ-, πβ. κάλλ-ος)
5. μέγας	ὁ, ἡ μείζων, τὸ μεῖζον	μέγιστος	(μεγ-)
6. ῥᾴδιος	ὁ, ἡ ῥᾴων, τὸ ῥᾷον	ῥᾷστος	(ῥα-)
7. ταχύς	ὁ, ἡ θάττων, τὸ θᾶττον	τάχιστος	(θαχ-)

8. ἀγαθὸς	ὁ, ἡ ἀμείνων, τὸ ἄμεινον	ἄριστος	(ἀμεν- και ἀρ-, πβ. ἀρ-ετὴ)
»	ὁ, ἡ βελτίων, τὸ βέλτιον	βέλτιστος	(βελτ-)
»	ὁ, ἡ κρείττων, τὸ κρεῖττον	κράτιστος	(κρετ-, κρατ-, πβ. κράτ-ος)
»	ὁ, ἡ λώων, τὸ λῷον	λῷστος	(λω-)
9. κακός	ὁ, ἡ κακίων, τὸ κάκιον	κάκιστος	(κακ-)
»	ὁ, ἡ χείρων, τὸ χεῖρον	χείριστος	(χερ-,χειρ-)

10. μακρός	μακρό-τερος	μακρό-τατος	(ομαλά)
»	—	μήκιστος	(μηκ-, πβ. μῆκ-ος)
11. μικρός	μικρό-τερος	μικρό-τατος	(ομαλά)
»	ὁ, ἡ ἐλάττων, τὸ ἔλαττον	ἐλάχιστος	(ἐλαχ-)
»	ὁ, ἡ ἧττων, τὸ ἧττον	επίρρ. ἥκιστα	(ἡκ-)
12. ὀλίγος	ὁ, ἡ μείων, τὸ μεῖον	ὀλίγιστος	(με-, ὀλιγ-)
13. πολὺς	ὁ, ἡ πλείων, τὸ πλέον	πλεῖστος	(πλε-)

6. Κλίση των συγκριτικών σε -ίων, -ιον (και -ων, -ον)

197. Τα συγκριτικά σε -ίων, -ιον (ή -ων, -ον) είναι δικατάληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης με τρία γένη και κλίνονται κατά το ακόλουθο παράδειγμα (πβ. §178):

(θ. βελτιον-, βελτιοσ-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ βελτίων	τὸ βέλτιον
γεν.	τοῦ τῆς βελτίον-ος	τοῦ βελτίον-ος
δοτ.	τῷ τῇ βελτίον-ι	τῷ βελτίον-ι
αιτ.	τὸν τὴν βελτίον-α ή βελτίω	τὸ βέλτιον
κλ.	(ὦ) βέλτιον	(ὦ) βέλτιον

Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ βελτίον-ες ἡ βελτίους	τὰ βελτίον-α ἡ βελτίω
γεν.	τῶν βελτιόν-ων	τῶν βελτιόν-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς βελτίοσι(ν)	τοῖς βελτίοσι(ν)
αιτ.	τοὺς τὰς βελτίον-ας ἡ βελτίους	τὰ βελτίον-α ἡ βελτίω
κλ.	(ὦ) βελτίον-ες ἡ βελτίους	(ὦ) βελτίον-α ἡ βελτίω

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	βελτίον-ε
γεν., δοτ.	βελτιόν-οιν

7. Περιφραστικά παραθετικά. Παραθετικά μετοχών

198. Τα περιφραστικά παραθετικά (βλ. §192) σχηματίζονται στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, με το θετικό του επιθέτου και με ορισμένο ποσοτικό επίρρημα εμπρός από αυτό. Έτσι ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με το επίρρ. μᾶλλον και ο υπερθ. με το επίρρ. μάλιστα εμπρός από το θετικό:

θετ.	συγκρ.	υπερθ.
ἐπιμελὴς	μᾶλλον ἐπιμελὴς	μάλιστα ἐπιμελὴς

(πβ. τα νεοελλ.: μικρός– πιο μικρός — ο πιο μικρός ή πολύ μικρός)

199. Όλα τα επίθετα που σχηματίζουν μονολεκτικά παραθετικά μπορούν να σχηματίσουν παράλληλα και περιφραστικά παραθετικά. Σχηματίζουν τα παραθετικά τους μόνο περιφραστικά οι μετοχές και μερικά μονοκατάληκτα επίθετα που χρησιμοποιούνται και ως ουσιαστικά.

200. 1) **Μετοχές**: δυνάμενος – μᾶλλον δυνάμενος – μάλιστα δυνάμενος· συμφέρων – μᾶλλον συμφέρων – μάλιστα συμφέρων· ὠφελῶν – μᾶλλον ὠφελῶν – μάλιστα ὠφελῶν κ.ά. (πβ. τα νεοελλ.: αντρειωμένος – πιο αντρειωμένος – ο πιο αντρειωμένος ή πολύ άντρειωμένος).

2) **Μονοκατάληκτα επίθετα:** εἴρων – μᾶλλον εἴρων – μάλιστα εἴρων· ἔνδακρυς – μᾶλλον ἔνδακρυς – μάλιστα ἔνδακρυς. Έτσι και τα εὔελπις, κόλαξ, ὑβριστής, φιλόγελως κ.ά.

8. Ελλειπτικά παραθετικά

201. Σε μερικά επίθετα λείπει ο θετικός βαθμός ή και ένας από τους δύο άλλους βαθμούς. Τα παραθετικά των επιθέτων αυτών λέγονται **ελλειπτικά παραθετικά**.

Τα περισσότερα ελλειπτικά παραθετικά παράγονται από επιρρήματα, προθέσεις ή μετοχές:

	Συγκρητικός	Υπερθετικός
1. (ἄνω)	ἀνώ-τερος	ἀνώ-τατος
2. (κάτω)	κατώ-τερος	κατώ-τατος
3. (πρὸ)	πρό-τερος	πρῶτος (πρό-ατος)
4. (ὑπὲρ)	ὑπέρ-τερος	ὑπέρ-τατος
5. (ἐπι-κρατῶν)	ἐπικρατ-έστερος	—
6. (προτι-μώμενος)	προτιμό-τερος	—

7. —	ὕστερος	ὕστατος
8. —	—	ὕπατος
9. —	—	ἔσχατος

202. Μερικά επίθετα δε σχηματίζουν παραθετικά, γιατί φανερώνουν ιδιότητα, ποιότητα ή κατάσταση που δεν παρουσιάζει βαθμούς. Τέτοια επίθετα είναι:

1) όσα φανερώνουν ύλη: λίθινος, ἀργυροῦς, γήινος· τοπική ή χρονική σχέση: χερσαῖος, θαλάσσιος, θερινός, ἡμερήσιος· μέτρο: σταδιαῖος, πηχυαῖος· καταγωγή, συγγένεια: πατρῷος, μητρικός· μόνιμη κατάσταση: θνητός, νεκρὸς κ.ά.

2) μερικά σύνθετα με α΄ συνθετικό το στερητικό ἀ- (βλ. §423, α): ἀθάνατος, ἄυλος, ἄυπνος, ἄψυχος κ.ά.

3) μερικά σύνθετα με α΄ συνθετικό το επίθετο πᾶς ή την πρόθ. ὑπὲρ

(που έχουν μόνα τους υπερθετική σημασία): πάνσοφος, πάντιμος, πάγκαλος – ὑπερμεγέθης, ὑπέρλαμπρος κ.ά.

9. Παραθετικά επιρρημάτων

203. Πολλά **επιρρήματα** (βλ. §362) της αρχαίας επιδέχονται σύγκριση και γι' αυτό σχηματίζουν **παραθετικά** (όπως και στη νέα: ωραία – ωραιότερα ή πιο ωραία – ωραιότατα ή πάρα πολύ ωραία).

Σχηματίζουν έτσι παραθετικά στην αρχαία ελληνική:

1) Επιρρήματα σε **–ως** που παράγονται από επίθετα. Τα επιρρήματα αυτά στον συγκριτικό έχουν τύπο όμοιο με την ενική αιτιατ. του ουδετ. του συγκριτικού επιθέτου και στον υπερθετικό έχουν τύπο όμοιο με

την πληθυντική αιτιατ. του ουδετέ-ρου του υπερθετικού επιθέτου:

δικαίως		
(δίκαιος)	δικαιότερον	δικαιότατα
σοφῶς		
(σοφὸς)	σοφώτερον	σοφώτατα
ἀληθῶς		
(ἀληθὴς)	ἀληθέστερον	ἀληθέστατα
σωφρόνως		
(σώφρων)	σωφρονέ-στερον	σωφρονέ-στατα
ἡδέως		
(ἡδὺς)	ἥδιον	ἥδιστα
καλῶς		
(καλὸς)	κάλλιον	κάλλιστα κ.ά.

2) Τα επιρρήματα **εὖ** (αντίστοιχο του επιθέτου ἀγαθός), **ὀλίγον** και **πολύ**:

εὖ – ἄμεινον – ἄριστα και
βέλτιον – βέλτιστα και
κρεῖττον – κράτιστα.
ὀλίγον –μεῖον – ὀλίγιστα και
ἔλαττον – ἐλάχιστα και
ἧττον – ἥκιστα.
πολύ –πλέον -πλεῖστα (ή πλεῖστον).

3) Το επίρρ. **μάλα** (= πολύ), που οι τρεις βαθμοί του είναι: θετ. μάλα – συγκριτ. μᾶλλον – υπερθ. μάλιστα.

4) Μερικά τοπικά επιρρήματα που παίρνουν παραθετικές καταλήξεις -τέρω, -τάτω:

θετ.	συγκρ.	υπερθ.
ἄνω	ἀνωτέρω	ἀνωτάτω
ἄπωθεν (=μακριά)	ἀπωτέρω	ἀπωτάτω
ἐγγὺς (=κοντά)	ἐγγυτέρω	ἐγγυτάτω και
»	ἐγγύτερον	ἐγγύτατα και
»	ἔγγιον	ἔγγιστα
ἔξω	ἐξωτέρω	ἐξωτάτω
ἔσω (και εἴσω)	ἐσωτέρω	ἐσωτάτω
κάτω	κατωτέρω	κατωτάτω
πόρρω	πορρωτέρω	πορρωτάτω
πέρα	περαιτέρω	–

5) Μερικά χρονικά επιρρήματα με παραθετικές καταλήξεις -(αί)τερον, -(αί)τατα (βλ. §195, δ)

θετ.	συγκρ.	υπερθ.
πάλαι	παλαίτερον	παλαίτατα
πρωὶ	πρωιαίτερον	πρωιαίτατα ἡ
»	πρᾳαίτερον	πρᾳαίτατα
ὀψὲ (= αργά)	ὀψιαίτερον	ὀψιαίτατα

204. Και τα παραθετικά των επιρρημάτων, όπως και των επιθέτων, εκφέρονται κάποτε περιφραστικά με το μᾶλλον, μάλιστα και το θετικό· π.χ.

θετ.	συγκρ.	υπερθ.
σοφῶς	μᾶλλον σοφῶς	μάλιστα σοφῶς
ἡδέως	μᾶλλον ἡδέως	μάλιστα ἡδέως

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 2ου ΤΟΜΟΥ

2. Ημιφωνόληκτα σελ.8
Πίνακας ενρινόλ. και υγρόλ. ουσ. γ΄ κλ. σελ.22
Πίνακας σιγμόλ. ουσ. γ΄ κλ. σελ. 39
Καταλήξεις των ουσιαστικών της γ΄ κλίσης σελ.45
Ο τονισμός των ονομ. της γ΄ κλίσης σελ.47
11ο Κεφ. Ανώμαλα ουσιαστικά σελ.49

1. Ανώμαλα κατά το γένος σελ.49
2. Ετερόκλιτα σελ.51
3. Μεταπλαστά σελ.54
4. Ιδιόκλιτα σελ.58
5. Άκλιτα σελ.59
6. Ελλειπτικά σελ.61

12ο Κεφ. Γενικά για τα επίθετα σελ.62

1. Ορισμός, γένη και καταλήξεις των επιθέτων σελ.62
2.Κλίση των επιθέτων σελ.64

13ο Κεφ.Δευτερόκλιτα επίθετα σελ.66

1.Ασυναίρετα δευτερόκλιτα επίθετα σελ.66
2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα σελ.74
3. Αττικόκλιτα επίθετα σελ.81

14ο Κεφ. Τριτόκλιτα επίθετα σελ.84

Α΄. Φωνηεντόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης σελ.84

Β΄. Συμφωνόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης σελ.91
I. Αφωνόληκτα σελ.91
II. Ενρινόληκτα και υγρόληκτα σελ.98
III. Σιγμόληκτα σελ.106

15ο Κεφ. Ανώμαλα επίθετα σελ.114

1. πολύς, πολλή, πολὺ σελ.114
σελ.115
2. μέγας, μεγάλη, μέγα σελ.114
3. πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον σελ.117
4. σῶς, σῶς, σῶν σελ.118
5. φροῦδος, φρούδη, φροῦδον σελ.119

16ο Κεφ. Κλίση των μετοχών σελ.120

α) Μετοχές δευτερόκλιτες σελ.120
β) Μετοχές τριτόκλιτες σελ.121
17ο Κεφ. Παραθετικά σελ.133

1. Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων σελ.133
2. Κανονικός σχηματισμός μονολεκτικών παραθετικών σελ.136
3. Παραθετικά σε -ότερος, -ότατος και -ώτερος, -ώτατος σελ.139
4. Αναλογικός σχηματισμός παραθετικών σελ.140
α) -έστερος, -έστατος σελ.140
β) -ούστερος, -ούστατος σελ.142
γ) -ίστερος, -ίστατος σελ.142
δ) -αίτερος, -αίτατος σελ.143
5. Ανώμαλα παραθετικά σελ.146
6. Κλίση των συγκριτικών σε -ίων, -ιον (και -ων, -ον) σελ.150

7. Περιφραστικά παραθετικά. Παραθετικά μετοχών σελ.152
8. Ελλειπτικά παραθετικά σελ.154
9. Παραθετικά επιρρημάτων σελ.156

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.